

HÉVÍZ

Művészeti és társadalmi folyóirat

XXI. évfolyam • 2013/4 • Ára: 300 Ft

Bereményi Géza
Papp Sándor Zsigmond
prózái

Mestyán Ádám
Sickratman
versei

Lengyel költők

50 éves a Macskabölcső
Kurt Vonnegutról

Hévíz Irodalmi Díj
2013

Jumurdzsák másik szeme
Gárdonyi 150

Nyílt víz

Bereményi Géza: Vasárnapi lányok (regényrészlet).....	240
Mestyán Ádám: Áruhiány (vers).....	248
Láng Vince: Gesarol (novella).....	249
Hufnagl Zoltán: Kierkegaard utálta, Darth Vader halála (versek).....	252
Benedek Szabolcs: A tigris és a mókus (novella).....	258
Horváth László Imre: Kyrie eleison (vers).....	264
Csikós Attila: A baj előtt pár perccel nem volt semmi baj (novella).....	266
Fekete Ádám: Feledni kell, Még egy perc (versek).....	269
Papp Sándor Zsigmond: Az isteni jel (novella).....	271
Paizs Miklós (Sickratman): Petőfi-átiratok (versek).....	279
Kortárs lengyel költők versei (Maksymilian Bart-Kozłowski, Stefan Jurkowski, Romuald Mieczkowski, Andrzej Grabowski, Krzysztof Galas, Kazimierz Burnat) Válogatta és fordította: Cséby Géza.....	281

Vízibicikli

Szederkényi Olga: Jumurdsák másik szeme (beszélgetés Erdal Şalikoglu fordítóval és Horváth Viktor íróval).....	291
---	-----

Hullámverés

Darida Benedek: Talajgyalu (félszáz éves Kurt Vonnegut Macskabölcsője).....	301
---	-----

Öböl

Cserna-Szabó András: Fehér holló (laudáció).....	309
Benák Krisztián: Anyaszülten (novella).....	311
Péczely Dóra: A közjó grófja (Könyvek Pannóniából 4.).....	314

Hévíz
Művészeti és társadalmi folyóirat
Megjelenik kéthavonta

Főszerkesztő: Szálinger Balázs
Szerkesztő: Cserna-Szabó András
Olvasószerkesztő: Cséby Géza

Szerkesztőbizottság: Cserna-Szabó András, Cséby Géza, Hinger Tamás,
Óry Rózsa, Szálinger Balázs, Szántó Endre

Alapította Dr. Kiss Lajos
Kiadja Hévíz Város Önkormányzata, 8380 Hévíz, Kossuth Lajos utca 1.
Felelős kiadó: Papp Gábor polgármester
e-mail: hevizfolyoirat@gmail.com
www.facebook.com/hevizfolyoirat
Terjesztés, előfizetés: Csongrádiné Olasz Sára, csongradine@hevizph.hu

Tördelés, layout: Leon Creativon Kft.
Nyomás és kötés: T-CONT Kft., Hévíz

ISSN szám: 1216-8181

NYÍLT VÍZ

Ritka jövevény, a postás zörgette meg cellájának ajtaját. Dobrovics elmélyültségéből a felszínre rugaszkodott, megrázta csapzott haját, majd elgázolt az ajtóig. Ott várta őt a postás egyik keze előrenyújtva, a másikban egy feltartott boríték. Az arca csak úgy sugárzott.

– Tehát maga az – fogadta az érkezőt. – Ugye?

– Attól függ, kicsoda – hunyorgott Dobrovics.

– Ajánlott küldemény – mutatta a postás. – Könyvkiadótól. Itt írja alá a nevét. Maga ír? Mit ír?

– Antropológiát – Dobrovics feltépte a borítékot, a postás várt.

– És azt mennyi idő megírni magának?

– Temérdek. Elhiheti.

A postás cetlit vett elő, tollat nyújtott.

– Hát ha maga író, írjon ide valamit.

Dobrovics a nevét firkantotta, a postás megnézte.

– Hát elég ronda írása van.

Dobrovics időpontot és címet kapott, hogy jelenjen meg a kiadóban. Zavart állapotában hirtelen nem is tudta, mitévő legyen. Akinek a szavára adott, mind eltanácsolta a publikálástól akkoriban. De hátha az elutasítás dicsőségében részesülhet, hogyha odamegy.

– Benne van az, hogy mennyi pénzt kap érte? – A postás bele akart nézni, erre Dobrovics gyorsan eltette a behívóját.

– Meg se merem mutatni magának, annyit.

– Olyan keveset?

– Miket beszél? Egy élet munkájáért? Egy vagyont.

A postás benézett a szobába. Egy ágy, egy szekrény, vizeletszagú falicsap, asztal, szék.

– Akkor maga most el fog költözni innen? Hova? Tudja már?

– New Yorkba. Ott vár egy világkiadó.

– Mi a neve?

– Joe Nagykovács. Nem hiszi? Na, majd ha tőle is fog hozni nekem levelet Amerikából.

– Hát az ilyen külföldi munkát le is kell levelezni. Nem?

– Még szép.

Tízen voltak, közülük az egyik Dobrovics. Zavarban voltak.

„Beállok a tablójukba. Belemosódva egy csoportképbe. Meg vagyunk tisztelve. Nem is én vagyok. Nem fontos az egész, benne én sem. Hova lett az, aki én írás közben szoktam lenni? Hova lett az, aki közben a kezemnek szokott súgni? Vérgig sértettem azzal, hogy idejöttem. Itt hagyott. Elment és vissza sem jön többet.”

Dobrovics még az öltözékét sem tartotta megfelelőnek. Különösen a kalapot, amit ez alkalomra tett fel. Ákülönc népfüls lett belőle. Csak most vette észre.

Mosolygós, pillogó kisember állt fel az egyik fotelból.

– Idetalátatok, fiúk? Én vagyok a ti lektorotok.

Bemutatkozás. A pici ember minden egyes névnel azonosította novellájával az illetőt. Mutatta, hogy alaposan tanulmányozta a beküldött írásait.

Dobrovicsnak meg kellett ismételnie a nevét, mert a lektor rákérdezett.

– Á! – mondta jelentőségteljesen. – Dobrovics Péter. Szóval te vagy az.

És mélyen a szemébe nézett. Felcsillant, de az alján üresség volt.

Leültek.

– Mindjárt – mondta a pici nyakkendősen, mielőtt kiment a kiadó társalgójából. – Ugye türelemmel lesztek, míg szólok a Zsoltnak?

– A Szalai Zsoltnak? – kérdezte a csoportképből az egyik rajongással.

Dobrovics ezt a nevet Ajvázról hallotta azon a súlyos buszon.

– Ő a ti szerkesztőtök – mondta a lektor. – Együtt választottuk ki az írásai-

tokat. Gondolom, életem végéig nem fogjátok elfelejteni a nevét. És talán az enyémet sem.

„Viszontszolgáltatásra számít, mert bevettek minket a brancsba. Életem végéig. Mindaddig nem jön vissza az, aki sűgött a kezemnek. Mert részt veszek ezen az avatáson. Ahol legyenek megtisztelve, mert hatalmat osztanak. Most ők bevesznek az elitbe, és majd benyújtják érte a számlát.”

– Szép antológia lesztek tízen – nézett a lektor a teremtményeire. – Rajban könnyebb fölrepülni, azt mondta nekem a Zsolt. Majd meglátjátok.

Kiment egy oldalajtón.

Miközben Zsoltra vártak, egy másik férfinak is be kellett mutatkozni. Az idősebb, csinos arcú, papírvékony alak a halántékán deres volt, az egyik fotelből állt fel egyszer csak, ahol mindeddig láthatatlan volt.

– Tegezzetek vissza – mondta.

Kezet fogott a raj egyik járatosával, és egy sokfelől hallott költő nevét mondta hangsúlyosan. Csinos volt a neve, a hangja is, barna a ruhája, a szeme. A bőre viszont túl fehér, hófehér, veszélyesen fehér, pedig valahogy annak is barnának kellett volna lennie. Nem volt az fehér magától.

Újabb bemutatkozások, kézszorítások. Nevek.

Dobrovics nőktől koszorúzva tudta elképzelni ezt a költőt. A férfiakat képviseli a nők, a nőket a férfiak között. Kedvesen közvetít. Ütött ember. – Ez jutott eszébe, míg a költő kezére várt.

„Meg fogom bántani. Meg kell bántanom, hiába nem akarom. Ő is gyors szövetségeket akar kötni, azért van itt.”

– Nem lesz könnyű dolgotok – engedte el Dobrovics kezét a sor végén a költő. – Nektek gazemberek jutottak ennél a kiadónál. Vigyázzatok velük. Legyetek ti csak saját magatok találmánya, ne az övéké.

– És te? – hallotta saját hangját Dobrovics.

A költő szép, falfehér arca feléje fordult.

– Mi van velem?

– Te ki találmányának érzed magadat?

A költő elmosolyodott.

– Az én fölemelkedésem álomszerűen gyors volt. Én régi vagyok. Az én időmben még nagyok voltak a mesterek. Látnokok és szentek. Nagyok voltak.

– Te mért nem vagy nagy? – Dobrovics sükségtelenül beszélt. – Akkor a mesterem lehetnél. – Mégis beszélnie kellett.

A költő mosolygott.

– Én csak azt szeretném, ha ti újba kezdenétek. Én már... – legyintett.

– Hát... Kíváncsi voltam rátok, fiúk.

Ott akarta hagyni őket.

– Várj csak!

A költő visszafordult, Dobrovics meg odament hozzá, mert sükségét érezte, hogy azt mondja neki:

– És mi van, ha én nem akarok nagy lenni?

– Mi van, Zoli? – kérdezte a lektor, aki közben visszajött az oldalajtón. – Mit mond a srác?

A költő nevetett és átkarolta Dobrovics vállát.

– Azt mondja, nem akar nagy író lenni.

– Pedig másképp nem lehet – nevetett a kisember is. – A jelentős írók minálunk, a kiadónál készülnek.

– Te is nagy akartál lenni? – faggatta Dobrovics a költőt.

Az lenyomta a kilincset.

– Én az vagyok. A régi nagyok egyike. Az utolsó. Kérdezd meg őket! – A lektorra mutatott és eltűnt.

Dobrovics meg is kérdezte.

– Te jól ismered ezt a költőt?

A kicsi elkomorult.

– Szegény Zoli. Rákos. Napjai vannak hátra, folyton itt üldögél nálunk. De hát hova is menne. Ne törődjeteK vele. Ő a mi bajunk. Ránk maradtak. Zsolt! – kiáltott ki a tapétaajtón. – Jöhetsz. Elment végre.

Zsolt köszönés nélkül állított be, szemüvegesen, szigorúan. Végignézte a rajt, közben halk köszönéseket kapott. Dobrovicson megállt a szeme.

– Melyikötök a Dobrovics?

– De nem ez az igazi nevem, ez csak az anyai. – Mi mást mondjon Dobrovics?

– Pedig úgy nézel ki.

– Mert az anyai. Ezt kell viseljem. Úgy alakult.

– Gyere be hozzám egy kicsit. Beszélni szeretnék veled, Péter. Ugye Péter a keresztneved?

Meg se várta a választ. Elindult a tapétaajtón túli sötétségbe.

Dobrovics utálta, ha hivatalos személyek a keresztnévén szólítják, amióta egyszer egy rendőrségi kihallgatáson folyton Péternek nevezte egy százados. Még-hozzá a legveszélyesebb mondatokban. Amikben csapdát vetett Dobrovicsnak.

Az íróasztal nem volt közöttük. Az irodájába érkezve Zsolt átemelt rajta egy széket. Úgy ültek szemben egymással, hogy a térdük csaknem összeért. Ráadásul Zsolt előrehajolt.

– Hol bujkáltál eddig? – kérdezte halkán és közvetlen közelről.
– Hogy érti?
– Mért nem találkoztam én eddig a zsenyéiddel? Az lehetetlen, hogy egyszeriben ilyen remekül írjon valaki.
„Itt mindenkinek lelkifurdalása van.” És Dobrovics elhatározta, mindent meg kell tennie, hogy ezennel ne utálja meg önmagát, mert az a stílusát elrontaná.
Zsolt susogott.
– Azt kérdezem, mi a tudatos programod? A távlati terveid. Mert nekem a novelláidból úgy tűnik, célszerűen haladsz valamerre. Mondj nekem valamit magadról. Vagy rólatok, Péter? Többen vagytok?
„Beszámolót kell írnia. Gyűjti az adatokat. Feljelent.” Hallotta Zsoltról, hogy ült már börtönben. Az ilyeneket szabaduláskor általában beszervezik.
– Én még bizonytalan vagyok – mondta kisvártatva, mint egy rendőrségen. – Csak egyet tudok, hogy egyedül a tapasztalataimban bízhatok. Várakozó álláspon-
ton vagyok. Egyelőre. Most még nem kell velem törődni. Én alakulóban vagyok.
Zsolt várta a folytatást. Aztán hátradőlt.
– Tehát a tehetség? Ez a teendő?
– Úgy van – rögtönzött Dobrovics, hogy mondjon valamit. – A tehetség olyan, mint a lézersugár. Áthatol a kulcslyukon is.
Erre Zsolt felugrott. Dossziét kapott fel az íróasztaláról, a haja szétszóródott.
– Leközzöljük ezt a novellát az induló tehetségek antológiájában. Aztán majd a másikat. A többit. Behozod?
– Nem akarom, hogy ezt közöljétek. Egy kis időt kérek. Még dolgozni szeret-
nék rajta.
– Bíz csak rám – mondta Zsolt. – Hidd el, hogy tudom, mi mennyit ér. Kö-
zzöljük. Így, ahogy ez van.
Dobrovics elhalászta előle a dossziét.
– Inkább a másikat. A „Játékok a vadászterületen”-t.
– Jó az is, csak azon még egy kicsit... Azon még dolgozhatsz. De ezt sürgő-
sen hagyd itt nekem. Kell egy húzónovella az antológiába.
Zsolt rángatta a dossziét, Dobrovics nem engedte ki a kezéből.
– Nem adom oda. Egyiket sem.
– Ide figyelj – hadarta Zsolt. – Ebből nem szállhatsz ki. Miért írtál, azt mondd
meg, ha nem azért, mert azt akartad, hogy tégedet olvassanak? Nem érted,
hogy új hangra van szükség? Azt akarom, hogy kihúzzuk ezt az országot a szar-
ból. Történjen valami végre. Meg kell mozdulnunk.
– Ajváznak is ezt mondtad?

– Ajváz gyáva. Ő elbaszta, és meglátod, még a disszidálásból is disszidálni fog. Én tudom, hogy ki kicsoda, és mit ér. Ha ti nem fogjátok helyrehozni azt, amit mi elrontottunk, akkor senki. Kiröhögsz? Nem baj. Ha neked ez kell, röhög-
hetsz. Majd el fogsz te komolyodni.

Néhány nap múltán Dobrovicsnak fogorvoshoz kellett mennie, mert egy-
szerre több foga is elromlott. Hátul. A bal alsók.

Azon a télen, az 1970-es évek első felében Dobrovics megírta három újabb novellát. Ajváz nélkül. A Rózsa utcában hajolt golyóstollra dőlve a papír fölé reg-
gelenként, egy vacak kis szobában, valahol a Nyugati pályaudvar közelében.

A ház, amelyben majdnem egy éve lakott, földszintes volt. Mint egy foghíj, magányosan lapult az emeletes épületek között a Rózsa utcában. Régen, vala-
mikor, egy homályba borult birodalmi időben állítólag garnizálló volt, ahol kur-
vák várták az átutazókat. Most Dobrovicshoz hasonló egyszobások húzták meg magukat benne, hogy idővel homályba vesszenek. De addig még volt az a kíno-
san elnyújtott, lágy ítéletidő, amibe Dobrovics, egy új lakó ifjonti örömmel fész-
kelte bele magát. Mert ő nagyon is szerette a Rózsa utcát, az ottani életfogytig-
laninak tűnő börtönhangulatot. Hogy minden úgy is marad, ahogyan most van. Húszegynéhány éves volt akkoriban Dobrovics, és ezt az örökléthez hasonló egyformaságot talán azért kedvelte meg, azért vette fel ezt az ellentmondásos, koravén vonást, mert a Rózsa utcában lett belőle titkos író.

A rozsdás ablakrácson túl tűzfal, a zárt, használaton kívüli udvarról barnás-
szürke fény. Abban írt Dobrovics golyóstollal naponta valamennyit, három ol-
dalnál sosem kevesebbet. Beosztással élt akkoriban, Ajváz disszidálását köve-
tően. Kiflit és tejet ebédelt, azután átolvasta a termést, belejavított, aludt egy órácskát, és vagy folytatta, vagy nem.

Mi volt még? Vasárnaponként négy lány járt hozzá, akik nem tudtak egymás-
ról. Egyikük lengyel volt. Dobrovics úgy intézte, hogy mindegyik azt higgye, ő az egyetlen. Ha valamelyik lány rákérdezett, Dobrovics hallgatott, hiszen akkori-
ban egy szerelmi csalódás után volt playing around. A négy lány személyenként
átlagban havonta egyszer aludt Dobrovicssal, már amíg betartották a megsza-
bott rendet. Az is igaz, hogy hétfő reggelente gyakran felejtettek valamit a Ró-
zsa utcában. Szemceruzát, hajkefét, csipeszt. A lányok erősen festették a szem-
héjukat abban az időben. És – talán a rendszeres írás tette – Dobrovics beosztó
volt ebben is. Listát vezetett, hogy az épp megfelelő lánynak származtassa visz-

sza a nála felejtett holmit. És a lányok számára szokatlanul gyengéd is volt vasárnaponként Dobrovics. Nem úgy, mint a korszak pasijai. Havonta egyszer szívósan ápolta a lányait, úgy viselkedett, mint egy hálás szerelmes, és ez egy csöppet sem esett nehezére, mivel olyan volt ő akkoriban, hogy előbb az érzés támadt fel benne, és aztán akár taláalomra is jöhetett a tárgya.

És egyszer csak rájött arra, hogy neki van egy különleges képessége. Odaadó érdeklődésével beszéltetni tudja az éretlen lányokat, akik épp akkoriban voltak szabadulófélben a családjuktól, és elsősorban a döntés szabadságát kiélvezni jártak el Dobrovicshoz, hogy ők végre azzal és akkor fekszenek le, amikor akarnak. De gondolatban félig-meddig még otthon éltek, s ha bizalmas percekben a szüleik múltjáról faggatták őket, felszabadultan árulkodtak, szolgáltaták az adatokat Dobrovicsnak. Ő pedig olyankor feszülten figyelt. Együtt nevette ki a lányokkal az elődöket, és ha panaszkodtak rájuk, együttérzést mutatott. Családi emlékeket gyűjtött be tőlük átkarolva meztelen testüket, kölcsönös bizalomban. Nem is azért, hogy behízelegje magát. Akkoriban igazából ez volt az ő érdeklődési területe. A Tegnap, ahogyan magában hívta, és kortársak emlékkönyveiben is kutatta.

Jola, a lengyel lány például a varsói felkelés tébolyodott világába vezette el az apja emlékei nyomán Dobrovicsot. Le egészen a város alatti csatorna-rendszerig, amiben holttestek úsztak. Edit az anyját börtönlátogatásra kísérte, és életét meghatározó bátyjáról mesélt, aki elvette a szüzességét, mielőtt Hamburgba szökött. Dobrovics pedig hallgatagon érdeklődött abban az időben, és elég volt egyetlen kérdést feltennie, máris hálásan megnyíltak neki az emberek. Megvolt hozzájuk a kulcsa. Korszakok átjáróházában élve másoktól hallott fikciókat osztályozott. Másodlagos, már zavaros forrásokban kutatott. Mert számára a lehetséges izgalmasabb, sőt, igazabb volt magánál a letűnt valóságnál is. Vagyis nem. Nem a letűnt valóságnál. Mert a valóság örökben marad a lehetségesben, állította Dobrovics, a négy lány meséiben példának okáért.

De még a lányoknak sem árulta el, hogy ír. Ha jöttek, Dobrovics eltüntetette a papírjait, és mind a négynek külön-külön ugyanazt hazudta, hogy ő vegyészmérnök. Valahogy élvezte ezt a szerepet, hogy ő vegyész. Különféle arcokat mutatott magáról abban az időben.

Márpedig ha egyedül volt, az volt az ő saját, külön bejáratú ideje. Olyankor világszerte kereste a témát. Azt hitte, mindent megold, csak idő kell hozzá. Éjszákánként keveset és nyugtalanul aludt, várakozással ébredt. Sokat dohányzott, és nehezen fáradt el. Szeme ide-oda ugrált. „Ez is jó lesz valamire” – gondolta gyakran. – „Kell, hogy ez is jó legyen valamire.” Utcasarkon hirtelen megtorpant, mert megállította egy tárgy vagy egy mozdulat. „Ez is jelent valamit. Kell, hogy ez is

valamit jelentsen.” Ellentmondásokat kapcsolt össze, és ujjongani akart, szándékosan csodálni a saját és a mások életét. Azért. Hát ilyen lett Dobrovics zöldegykorában, azon a télen, már Ajváz nélkül.

Már-már otthonoszerű szobáját általában késő délután hagyta el. Benézett vagy négy-öt nyilvános helyre, a Törzs tagjait kereste. A titkos társaságot, két-tucatnyi embert, az volt az ő vonatkoztatási csoportja. Úgy nevezte őket magában, persze kimondatlanul: „a Törzsem”. És Ajváz nyomán feltétel nélkül tudta csodálni ennek a törzsnek a tagjait. Na jó, némi kritikával, de egyébként feltétlenül. Az ő nevükben nézhette le kora társadalmát. Mintha ők vizsgáztatnák, többnyire úgy viselkedett, magán érezte a tekintetüket magányában is. Azon a télen a Törzs határozta meg, hogy kicsoda is Dobrovics, ő a saját kilétében annyira bizonytalan volt akkoriban.

Bereményi Géza (Budapest, 1946) Kossuth- és Balázs Béla-díjas író, dalszöveg- és forgatókönyvíró, filmrendező. A szöveg részlet a Magvető Kiadónál összeállított Vadnai Bébi című regényből.

Mestyán Ádám

ÁRUHIÁNY

Nem halt meg, csak elhagyott,
mondod csak, mert mondhatod,
nem halt meg, csak elhagyott,
elrepült, csak elfogyott.
Elfogyott már a nyelve,
ez itt másnak a hangja,
nem halt meg, csak elfogyott.
Zökken egyet, továbbfut.
Olyan mint a pékárú
vagy az átlagkereső,
nincsen már, mert nem maradt.
Töltik holnap, ugyanazt?
Nem sírni, csak elfogyott.
Mondjad csak, már mondhatod.

Láng Vince

GESAROL

Gimnazista korában, hetvenegyben, apám a Gesarolban énekelt. Akkoriban közepesen ismert volt a banda, annyira még nem voltak befutottak, hogy lemezük legyen vagy a tévében szerepeljenek, de a Bányagépgyártó Vállalat vagy az Autótaxi klubdelutánjaira és a vidéki kultúrházakban tartott koncertekre rendszerint azért eljött pár száz ember. Apámat az egyik próbára a haverja, Robi vitte le, mert a zenekarnak kellett néhány fénykép egy plakát-hoz, és a fater akkoriban éjjel-nappal a tükörreflexes Praktikáját kattintgatta. A srácok jó fejek voltak, megkínálták cigivel, sörrel, aztán valahogy ott ragadt éjfélig, és segített bepakolni a dobot meg az erősítőket a lepukkant Warszavába. Annyira összemelegedett a tagokkal, hogy meghívták a másnapi haknira, Jászfelsőszentgyörgyre, ahol annyira rajongtak értük, hogy még Gesarol Klub is működött, negyven taggal. Előre tudni lehetett, hogy hatalmas buli lesz a kultúrbán. Apám elfogadta a meghívást, nem is annyira a zenekar, mint inkább Éva, a vokálos csaj miatt, akinek kerek feneké és óriási kannái voltak, a szeme pedig úgy világított, mint Janis Jopliné Robi lemezein.

Másnap délután négykor kellett elindulniuk, a különmatek így ugrott, de megérte, mert az odaúton lehetett fűzni Évát a Warszava hátsó ülésén, miközben elől a zenekar tagjai marhászkodtak. Úgy volt, hogy Szentgyörgyön találkozunk Pistivel, az énekessel, az apja fogja lehozni, mert valami halaszthatatlan dolga akadt, esküvő vagy temetés, ilyesmi. Nyolcra a zenekar beállt a hangszerekkel, de Pisti sehol. Fél kilenckor a tömeg hőzöngeni kezdett, nemsokára sörösüvegek meg asztalok

Mestyán Ádám *(Szeged, 1979)* Junior Prima-díjas költő, történész.
Legutóbbi kötete: Az együttérés tökéletes hiánya (2010, Kalligram).

is törtek. A fiúk egyre idegesebbek lettek, felhívták Pistit, és Pisti mamája telefonon azt mondta, a srác időben elindult az apjával, így aztán versenyt aggódtak, mi történt vele, más-más okból, nyilván. Kilenckor a kultúrházi főnök közölte velük, hogy ha most azonnal nem kezdenek el játszani, a teljes kárt ki kell fizetniük, ami nem lesz kevés, a rajongók már elkezdték bontani a söntést. Ekkor a zenekar vezető odament apámhoz, mancsával megszorította vállát, és azt mondta neki: Na, öreg, itt egy feles, ezt most idd meg. Te leszel ma az énekes. Apám felhajtotta a pálinkát, remegő lábbal kiállt a színpadra, és Éva tejfehér melleire gondolt.

Jól alakultak a dolgok, a fater hangszíne egy az egyben olyan volt, mint a fiatal Ozzyé, ezért attól kezdve a koncerteken mindig ő nyomta a Black Sabbath-ot meg a Zeppelin-számokat. Nyáron volt sok hakni, fesztivál, falunap, a fater pár hét alatt egészen belejött az éneklésbe. Klasszikus nevelést kapott, végigaludt jó néhány Wagner-bérletet, ráadásul abszolút hallása is volt, így aztán nem esett nehezére, hogy tisztán énekeljen. Az sem volt baj, hogy nem tudta a szöveget, mivel sem a zenekar tagjai, sem a rajongók nem tudtak angolul, bármit énekelhetett, ami egy kicsit is hasonlított az eredeti szövegre.

Az a lényeg, öreg, hogy legyen elég sör és jó hangosak legyünk – mondogatta apámnak a zenekar vezetője. Ez a két feltétel általában teljesült, a bulik sikeresek voltak, a gázsiból pedig éppen futotta a hangszerek vételárának törlesztésére. Évával is alakultak a dolgok – a koncertek utáni eufória érzelmessé teszi az embert –, egy-két diszkrét csók, gyöngéd simogatás már megesett...

A dolce vita egészen szeptemberig, az iskolakezdésig tartott. Első nap, mint minden évben, az igazgató végigjárta az osztályokat és az ujjával rábökött azokra, akiknek a haja túl hosszúvá nőtt a nyáron. Nekik még aznap fel kellett keresseniük a borbélyt. Apám nyáron, mint minden, magára kicsit is adó rocker, hosszú haját, szakállat és bajuszt növesztett. Szeptember elsején füttyörészve sétált be az iskolába, hóna alatt egy TERTA 811 típusú orsós magnetofonnal, amit az osztályteremben odaállított a pad közepére. Az osztálytársak némán figyelték, ahogy a fater semmitől sem zavartatva magát felrakta a lábát az asztalra, a Suzie Q-t dúdolta és egy magazint lapozgatott.

– Mi a fészkes fenét képzelsz magad, Láng! – ordított rá a tanár. – Mi ez a magó itt? És hol vannak a könyvei? Már indulhat is az igazgatóiba.

Apám abbahagyta a dudorászást, flegmán felnyitotta a mágno fedelét és a kibelezett mágno ből az osztálytársak ujjongása közepette kipakolta az asztalra az aznapi tankönyveket. A tanár hápogott valamit, aztán zavartan leadta az aznapi tananyagot, a diri pedig, nem viccelek, „zenekari tagságára tekintettel” megengedte apámnak, hogy hosszú haját és szakállat hordjon.

Így ment decemberig. Az iskolában mindenki tudta, hogy apám egy országosan ismert együttesben énekel. A srácok mind vele akartak focizni, a lányok szerelmes leveleket írtak neki, még a tanárok is távolságtartó tisztelettel bántak vele, és egyszer sem tették szóvá, hogy egy mágno b hordja a könyveit.

A fater élvezte a sikert. Nem akart már fényképezni, se focizni, Éva sem érdekelte. Egész nap dúdolt, dűnyögött vagy füttyült, még órán is ki-be mászkált az osztályteremből, de senki se mert rászólni. A szünetekben mézes meleg tejet ivott, külön melegítették neki a konyhán, reggel és este pedig nyers tojást evett, legalább kettőt, de inkább hármat. Szerdán próbáltak, péntek, szombat fellépés, vasárnaponként meg szolfézásra és hangképzésre járt Ági nénihez a Klauzál térre.

Minden nagyszerűen alakult, amíg egyszer elterjedt a hír, hogy az egyik próbára lejön a Gyszi, megnézni, mit tud a banda. Ha jól játszanak, lehet, hogy becsállna. Ettől bezsongott az egész zenekar. Úristen, lejön a Gyszi, a Pannónia énekes, azoknak már lemezük van, a Metró előtt is felléptek, teljesen profik, a srác meg úgy énekel, leesik a lányok bugyija tőle.

Apám nem esett kétségbe. Ugyan már, jól tud búgátni a Gyszi, nem mondom, de a hangképzése gyatra, a hangterjedelme közepes és csak magyarul hajlandó énekelni. Könyörgöm, hát vendéglátózik! Robi félszívvel bólogatott, ő már látta a Pannóniát az Ifiparkban és a pasas tényleg piszkosul tudott énekelni.

Legalább húszan összegyűltek, többségükben lányok, hogy a sashalmi kultúrban meghallgassák a Gyszit. A zenekar bemelegítésnek lenyomta a Paranoidot, izomból, dupla torzítóval. Apámat felajzotta a versenyhelyzet, úgy énekelt, mint még soha, tisztán, élesen, a magas hangokat is pontosan. Éneklés közben a hosszú hajú, szakállas, alacsony, zömök Gyszit fixírozta, aki karba tett kézzel, savanyú pofával állt. A nézők meg voltak zavarodva. Egyikük, aki nem ismerte apámat, megkérdezte a szomszédját: Ez már a Gyszi?

Apám a Paranoid után fölényes vigyorral odanyújtotta a mikrofont Gyszinak, de ő nem vette el. Mi van, mégse énekelsz? – kérdezte apám.

Gyszi ennyit mondott: Black Dog. A zenekar rázendített a Zeppelin-számra.

Vikidál mikrofon nélkül is leénekelte a holdat az égről. Apám az első sor végén számára is meglepő nyugalommal vette tudomásul, hogy rockkarrierje végét ért. Soha többé nem énekelt, még zuhanyzás közben sem. Legfeljebb néha, hosszú autótutakon, amikor biztosan senki sem hallotta, füttyült egy kicsit.

Láng Vince (Budapest, 1978) ügyvéd. Ír, olvas, kosárlabdázik. Woody Allen távoli rokona. Ez az első közzélése.

Hufnagl Zoltán

KIERKEGAARD UTÁLTA

Kierkegaard utálta az anyját
Ahogy én is az enyémet
Neki egy hideg dán jutott
Nekem egy meleg magyar

Kimondani is rettenetes
Anyám zalaegerszegi lesbikus volt
Sose tudd meg, milyen érzés
Meséli apám ezredjére is

Könnyes halszemeiben
Lubickol az örök bánat
Simon and Garfunkelt hallgatott
Aznap mikor anya elment

Sose tudd meg, milyen érzés
Amikor a feleséged váratlanul
Lelécel valami Marival
Mondja, és felpattint még egy sört az öngyújtójával

Sose tudta feldolgozni szegény fater
A kisvárosi szégyent
Minél kisebb a város
Annál nagyobb a szégyen

Ujjal mutogatnak rád az utcán
Ez az a fiú, akinek az anyja
Lelécelt valami Marival
Röhögnek a hátad mögött

Te meg mindennél jobban
Utálod az anyádat
Amiért ezt tette veled
És az első adandó alkalommal

Megpattansz stoppal a városból
Ahol úgy hívnak a hátad mögött
A leszbi fia
A lesbié, aki lelécelt valami Marival

Aztán a Mari is lelécelt anyámtól
Ki tudja, talán valami Zsófival
Akkor már nem voltam a városban
Anyám meg inni kezdett vadul

Baltafeje lett a pálinkától
Gyakran összekevert az öcsémrel
Nem Tamás, hanem Zoli vagyok
Üvöltöttem vele a telefonban

Mert nem tudtam
Hamarosan halott lesz
Lelécelt valami Kháronnal
Annyit se mond, heló bazmeg

Mikor utoljára találkoztunk
Már elmentek neki otthonról
Azt magyarázta, alapít egy rádiót
Aquinói Tamás Rádió

Ez lesz az adó neve
Csupa kutyaugatás, madárfütty
Lónyérítés és malacröfögés
Állatoknak szól majd a műsor

Nem tudom, Kierkegaard
Mebánta-e végül
Hogy utálta az anyját
A hideg dánt

Én bárhogya próbálom szeretni
A meleg magyar anyám
Legjobb esetben is csak
Vegyeg érzelmekig jutok.

DARTH VADER HALÁLA

Darth Vader halála után 25 évvel
A Köztársaság működik éppen
De nagyon alacsony a GDP
És Leia hercegnő sem boldog

Han Solótól két éve vált el
A férfi újra inni kezdett
Cigit csempészik a Tatooine-ról
És az Endor bolygón kurvák ágyában

Keresi a mámoros feledést
Chewbacca jelentősen balra tolódott
Liberális újságok lapjain hirdeti
Hogy a demokrácia torz illúzió

És az egyetlen megoldás
A nemzetközi Tőke megdöntése
Lando oligarcha lett
Mondjuk neki jól áll ez a szerep

A galaxis egyes részeiben
Szó szerint éheznek a népek
És egyre nő az elégedetlenség
Míg az elhízott Skywalker kormányzó

Folyton a jólétről papol a tévében
És jedi-iskolájában százszámra
Tanulják a lovagi mesterséget
A lelkes és igyekvő padavanok

Na nem ingyen, szó sincs róla
Elég magas a tandíj, nem lehet jedi akárki
A szenátus tagjai offshore cégekben
Tartják hatalmas vagyonukat

És basznak az egészre, de tényleg
Ha kérdezik őket, csak azt hajtogatják
Egyensúly van végre az Erőben és
Ennek örüljön mindenki, nagyon

Obi-Wan Kenobi monumentális
Szobrát vandálok rongálták meg
Letörték a márvány fénykardot
És a fejét festékekkel öntötték le

Néhány kisebb bolygón már Darth
Sidious hívei vannak többségben
Megint hisznek az Erő sötét oldalában
Mely újra rendet teremt majd a galaxisban

Egy interjúban Yoda mester szelleme
Kifejti, már ő sem tud semmit
Mert a jövő homályba vész
Immár minden megtörténhet

A hetedik rész végső jelenetében
Leia hercegnő egy doboz altatót vesz be
Nem tudja elfelejteni az ő Hanját
Lecsukja szemét és szomorú zene szól

Solo kilép egy csillagközi kocsmából
Nekidől a sivatagos tájnak
És epét hány, karcosan köhög
Az olcsó, vacak tatooine-i cigitől

Egy magazin Luke Skywalkerert fotózza
Fénykarddal pózolva egy színes címlapra
Eldurvult, sötét szemű fiúk legóból
Építik a Halálcsillagot gyermekszobájuk mélyén.

A TIGRIS ÉS A MÓKUS

A tigris hátán meg kellett nyomni egy gombot, és akkor egy láthatatlan mikrofon minden hangot fölvelt, amit aztán egy másik gomb segítségével vissza lehetett játszani. Ezzel a jelek szerint nap mint nap többen is elszórakoztak, Sárának ugyanis akárhányszor mentek a játékboltba, a tigris minden alkalommal más és más felvételeket játszott vissza. Volt, amikor vékony lánykahangon köszönt, volt, amikor közölte velük, hogy nagyon szépek, de olyan is volt, hogy köhögött – sőt böfögött is néha. Úgy tűnt, hogy aki csak bement a boltba, képtelen volt megállni, hogy ne vegye a tigrist a kezébe, és ne csináljon hangfelvételt vele. Egyszer, amikor Sára megnyomta a lejátszógombot rajta, egy kellemes férfihang szerelmet vallott neki. Sára elpirult, és gyorsan készített inkább egy másik felvételt – azt mondta a láthatatlan mikrofonba: „Szia Gergő! Hogy vagy?” –, s csak utána adta Gergő kezébe.

Az eladókat nem nagyon érdekelte, hogy mit művelnek a tigrissel. Elég megviselt volt már az a bemutatódarab, a gombok koszosak és ragacsosak lettek a sok fogdosástól, az oldalán pedig egy helyütt szétfeszlett a plüssanyag, a boltosok hát úgy voltak vele, annak már úgyis mindegy, hadd szórakoztassa a reménybeli vevőket, azok meg csak jöjjenek be minél többször, és egyszer vegyenek is végre valamit. A tigrisből nem igazán fogyott, a viseltes példány mögött háboríthatatlanul, türelmesen várt gazdára néhány becsomagolt darab, és Sárá-

nak hetek óta ott zakatolt a fejében a gondolat, miszerint bármilyen sokba kerül, kellene venni egy ilyet Gergőnek a születésnapjára, hiszen akárhányszor meglátja, azonnal mosolyra kerekedik az arca, csillogni kezdenek a szemei, és visongva követeli az anyjától, hogy adja oda neki azt a kis csíkos jószágot.

Ugyanakkor a mókus is tetszett Gergőnek. Az a tigristől kettővel arrébb ült, valamivel olcsóbb volt nála, és ha megnyomták a hasát, hangokat adott ki. Szépen sorban, ahogyan a gyomrában lévő szerkezet eltárolta: nevetett, énekelt, vagy azt mondta, hogy „helló”. A tudása kétségkívül szerényebb volt a tigrisénél, ám Gergőnek ugyanúgy tetszett, mint amaz – rá is ugyanolyan csillogó szemekkel mosolygott, és ugyanúgy kapálózott utána.

Sára nem tudott dönteni. Még két nappal Gergő születésnapja előtt is azon töprengett, hogy melyiket vegye meg a kislínak. A döntés alapja lehetett volna mondjuk az árkülönbség, azonban mégis csak születésnapról van szó, amikor az ember nem eszerint mérlegel, úgyhogy Sára altatás közben megpróbálta fölidézni Gergő reakcióit, és kitalálni, hogy a tigrisnél vagy a mókusnál szokott-e jobban örülni. Éppen ott tartott a gondolatmenetben, hogy talán a tigrisnél egy egészen kicsivel nagyobb az öröm, ám ha holnap, a séta közben bemennek a játékboltba, először a mókust fogja Gergő kezébe adni, s csak utána a tigrist, ugyanis eddig mindig a tigrisé volt az elsőbbség, lévén, hogy hozzá értek oda először. Kérdés tehát, hogy fordított helyzetben mi lesz. Na, ez majd holnap kiderül.

Ebben a pillanatban kinyílt a gyerekszoba ajtaja és bejött Gergely. Sára csodálkozva nézett rá. Már régen kitapasztalták, hogy altatás közben nem jó, ha bejön a másik szülő, mert olyankor megszakad a folyamat, és Gergő nem hogy nem alszik el gyorsan, hanem sírni is kezd, ami után alig lehet megnyugtatni. Ezúttal viszont nem a kislíu, hanem az apja sírt. A gyerekszoba félhomályában is tisztán lehetett látni, hogy Gergely szemei vörösek, az arcán pedig félig megszáradt könnycsíkok húzódnak.

Mielőtt Sára a tigris és a mókus okozta dilemmából fölocsúdva akárcsak gondolkodni kezdetett volna azon, hogy ugyan mi baja lehet a férjének, amaz gondosan becsukta maga mögött az ajtót, mintha attól tartana, hogy valaki hallgatózik – ami képtelenség lett volna, elvégre rajtuk kívül senki nem volt a lakásban –, és minden bevezető nélkül azt mondta:

– Szerelmes vagyok.

Sára a gyereket figyelte, nem ébred-e föl a túlságosan hangos beszédre.

– Szóval szerelmes vagyok. Valaki másba. S szeretnék minél több időt tölteni vele.

Gergő mocoogni kezdett az anyja karjaiban, úgyhogy Sára a kézfejjével inte-

getni kezdett Gergely felé, hogy menjen kifelé. Amaz néhány pillanatig még ott toporgott a padlószőnyegen, majd szipogva kiment.

Szerencsére a gyereket nem zavarta meg a köztéték. A kis mocorgáson túl nem ébredt föl, és amikor Sára behelyezte a kiságyba, mélyen aludt.

Gergely a konyhában állt, és mereven nézett kifelé az ablakon.

– Figyelj – kérdezte Sára –, szerinted melyiket vegyem meg a születésnapjára: a tigris vagy a mókust? Tudod, már meséltem róluk neked. A tigrissel föl lehet venni mindenféle hangokat, a mókus pedig énekel és nevet. Nem bírom eldönteni, hogy Gergő melyiknek örülne jobban. Mind a kettő nagyon tetszik neki. A tigris valamivel drágább, de szerintem most ne ez számítson. Arra gondoltam, hogy holnap tesztek még egy próbát velük. Vagy szerinted mi legyen?

Gergely szembefordult a feleségével:

– Hallottad, amit odabent mondtam?

Sára habozott:

– Mármint hogy szerelmes vagy valakibe? Persze hogy hallottam... De most segíts nekem dönteni. Két nap múlva itt a születésnapja. Melyik legyen? A tigris vagy a mókus?

Gergely nem válaszolt rögtön. Néhány hosszú pillanatig csak nézett meredten Sárára, majd lassan megcsóválta a fejét:

– Te annyira, de annyira hülye vagy – aztán kiment a konyhából.

Sára nem sokkal később követte.

Gergely a hálószobában, az ágy szélén ült. A tévé halkán duruzsolt előtte, de látszott Gergelyen, hogy nem arra figyel. Sára úgy érezte, hogy valamit mondania kell, ám fogalma se volt, hogy mit. A feje üres volt, akár egy hordó, mindössze a tigris és a mókus ácsingóztak benne.

– Kibe vagy szerelmes? – kérdezte végül Sára, mivel ennél jobb nem jutott az eszébe.

Gergely nem nézett rá.

– Az egyik kolléganőmbe.

Sára fején az futott át, hogy ez végtére is így szokott lenni. A kolléganők mindig kéznél vannak. Üdék, frissek, vidámak, csinosak és szórakoztatók.

– Ismerem őt?

– Nem.

– Régóta tart?

– Nem.

„Lehet, hogy megveszem mind a kettőt” – villant hirtelen Sára agyába vilámcsapásként a gondolat. „Valószínűleg mind a kettőnek egyformán örülne.

S az volna az igazi, ha meglenne neki mind a kettő.”

– S most akkor mi lesz?

Gergely végre elfordult a tévétől.

– Neked miért nincsen farmered?

– Micsoda?

– Farmernadrágod. Miért nem hordasz farmert?

Sára a mackóalsóját nézte. Eléggé megfakult már, és itt-ott kilógott belőle néhány cérnaszál.

– Régebben hordtam farmert. Egyetemista koromban is. Emlékszel?

– Persze, hogy emlékszem – Gergely hirtelen fölállt. Olyan düh áradt belőle, hogy Sára önkéntelenül is arrébb lépett. – De mostanában miért nem hordasz farmert?

– Hordjak? – Sára erőltetetten nevetett. – Akarod, hogy hordjak? Vegyek holnap magamnak egy farmert?

Gergely ránézett. Már nem sírt, a könnycsíkokat is letörölte. A tekintetében különös, megnevezhetetlen fény csillogott. Sára még soha nem látta ilyennek.

– S az az anyajegy a nyakadon...

Sára odanyúlt.

– Ez?

– Igen, az. Nagyon idegesít.

– Tényleg? Még soha nem mondtad.

– De most mondom.

– Hát... sajnálom...

– Vetesd le.

– Tessék?

– Mondom, vetesd le. Soha nem tudtam csókolgatni rendesen a nyakadat, mert mindig útban van az a szar.

Így mondta: „tudtam”. De a múlt időre Sára csak később figyelt fel. Akkor, amikor már egyedül ült a hálószobában, a megvetett franciaágyon, a még mindig duruzsoló tévé előtt. Jobb kezében a távirányítót fogta, és ide-oda kapcsolt a különféle adók között. Nem állt meg egyik műsornál sem, átszörfölt rajtuk, és amint a csatornakiosztás végére ért, elindult az utolsó felé. Hosszú percek át rőtta a köröket, anélkül, hogy a képernyő föl-fölvillódzásaiból bármit is megértett, vagy egyáltalán meglátott, fölfogott volna.

Gergely úgy csapta be maga mögött a bejárati ajtót, hogy kiesett a zárból a kulcs, csörögve-zörögve landolt a pévédén. Sára ekkor fölállt, és hallgatózott, hogy a szomszédban nem sír-e föl a gyerek. Ám Gergő minden jel szerint az

igazak álmát aludta. A kulcs továbbra is ott hevert, ahová esett, ki kellett volna menni az előszobába, visszatenni a zárba és elfordítani, Sára azonban képtelen volt elszakadni a franciaágytól és a távirányítótól. A tigris és a mókus körül jártak a gondolatai. Magában osztott-szorzott, és egyre inkább biztos volt benne, hogy meg fogja vásárolni mind a kettőt Gergő születésnapjára.

Az jutott utána az eszébe, hogy meg se kérdezte Gergelyt, most éppen hová rohan. Persze a válasz nyilvánvaló lett volna. A férje rövid időn belül kétszer hülyézte le. Másodjára akkor, amikor a szemére vetette, hogy nem vette észre, hogy az uszoda után néha száraz maradt a fürdőnadrágja. S amikor meg mégis vizes volt az a nadrág, akkor se tűnt föl neki, hogy nem árad belőle az az átható klórbűz. A csapvíznek ugyanis nincsen szaga.

– Hát, figyelj, én tényleg nem szoktam ellenőrizgetni a te gatyáidat. . .

– Mert hülye vagy, azért. Más számára teljesen világos lett volna.

– Micsoda?

– Hát hogy miért járok annyiszor úgymond uszodába.

Gergely gúnyosan nevetett. Már nyoma se volt rajta annak, hogy nem is olyan régen még sírt.

– Tényleg nem vettél észre semmit?

– Mit kellett volna észrevennem?

– Hát ez az. Azt se tudod, mire kell figyelni. Érdekel téged, hogy mi van egyáltalán?

– Persze, hogy érdekel.

– Mikor olvastál utoljára újságot? Mikor néztél utoljára híradót? Tudod, hogy mi zajlik a nagyvilágban? Vagy akárcsak körülötted?

Sára a tévé képernyője felé fordult, de képtelen volt bármit is fölfogni az azon pörgő képekből.

Az a képtelen ötlet jutott az eszébe, hogy ha itt lenne a tigris a kezében, megnyomná a gombot rajta, fölvehetné ezt az egészet, s utána visszahallgathatná. Akkor talán kiderülne, hogy mi ez az egész. Valóság vagy esetleg egy ostoba film, amelyben neki esze ágában sincs szerepelni? Nem, ez nem az ő filmje. Ez Gergelyé, meg azé a másiké. A kolléganőé, akit különben lehet, hogy ismer, ha máshonnan nem, hát a férje elejtett megjegyzéseiből. Amelyekre oda kellett volna figyelnie. De minek is figyeljen oda, ha ez a történet nem róla szól?

– S most mit akarsz csinálni?

Gergely vállat vont.

– Azt, amit eddig.

– Vagyis?

– Eljárok hozzá. Találkozzatok velem munkaidőn kívül is. Holnap például moziba megyünk. Későn jövök haza.

– Későn? S addig mi mit csináljunk?

– Hogy érted, hogy mit csináljatok?

– Mármint Gergő meg én.

– Mit csinálnátok? Nem szoktatok semmit csinálni. Itthon lesztek és kész. Ha úgy adódna, hogy nem jönnek meg éjszakára sem, majd írok egy SMS-t. Jó lesz így?

Sára a férjére nézett.

– Akkor szerinted melyik legyen az ajándék? A tigris vagy a mókus?

Gergely kirohant a szobából, meg a lakásból is.

Sára másnap megvette mind a kettőt. Úgy fordította a babakocsit, hogy Gergő a játékbolt másik felét lássa, amíg ő kifizeti a tigrist és a mókust, és elrejtí őket a kocsis alsó tárolórekeszébe. Utána sokáig lent voltak a parkban. Gergő békésen aludt a kocsiban, Sára pedig ült a padon, és nézett maga elé. Próbált bizonyos dolgokra gondolni, de egyre csak az járt a fejében, hogy jól tette, hogy megvette mind a két játékot. Az is lehet, hogy még ma este, amint hazaértek, odaadja. Igaz, hogy csak holnap lesz Gergő születésnapja, de hát miért ne lehetne kicsivel korábban örömet szerezni neki. Igen, ezt fogja tenni. Hazamegy, és odaadja az ajándékokat. Aztán lefekvésig az új játékokkal fognak játszani.

Benedek Szabolcs (Budapest, 1973) Budapesten él, prózát ír.

Horváth László Imre

KYRIE ELEISON

169 cm hosszú, közepesen fejlett és táplált nő holttestének bőre szürkésfehér.

A koponya szabályos, a haj barna.

A bal térd belső oldalán

7 cm hosszú gyógyult műtéti

sebzés látszik. A pupillák

kerek, egyenlők, tágak,

a corneák áttetszők, a sclerák

fehérek. A fogazat javított.

A nyak és a mellkas részarányos.

A testnyílások szabadok.

A végtagok alakilag épek.

Mellkas. A situs szabályos.

A pericardium sima, fénylő, tükröző.

A szív 290 gr súlyú,

a myocardium petyhüdt, tónustalan

szürkésvörhenyes, tapintata főtthússzerű,

az izomzat szakadékony. A szív üregei

kissé tágultak, a fülcsék szabadok.

A billentyűk épek, hártásak, emelhetők,

az ínhúrok cérnavekonyságúak.

A koszorús erek szabályos eredésűek

és lefutásúak, lumenük szabad.

A pleuzák lemezei simák, fénylők,

tükrözők.

A tüdők mély belégzés

állapotában vannak. Felszínükön

szürkésfekete hálózatos rajzolat látszik.

A hilusi nyirokcsomók átlagos nagyságúak, tömöttek, szürkésfeketék.

Hasüreg. A situs szabályos. A hashártya sima, fénylő, tükröző.

A máj 2200 gr súlyú, sima felszínű, barnásvörös. Tapintata közepesen tömött, metszéslapon a lebenykes szerkezet felismerhető. Az epeutak epével szondázhatók. Az epehólyag bársonyos belfelszínű, tartalma sárgásbarna epe.

A vesék 345 gr, tokjuk állományvesztés nélkül levonható, felszínük sima, petyhüdt tapintatúak, barnásvörösek. A gyomor átlagos tágasságú, nyálkahártyája zöldesbarnán beivódott, önemésztett.

Kismencede. A húgyhólyag átlagos tágasságú.

Az uterus 5x4x4 cm, szürkésvörhenyes, izomtapintatú.

A tubák lúdtoll vastagságúak, szabad

hasüregi szájadékúak.

Az emlőkben kóros elváltozás nem található.

Koponya. A fejbőr és a koponyacsontok átlagos vastagságúak. A sinusokban folyékony vér, a dobüregekben levegő van. Az agy keltészta tapintatú, felszínén a gyrusok lelapultak.

A hypophysis kisbabnyi. Az agyalapi erek lumene szabad.

Horváth László Imre (Budapest, 1981) költő. Legutóbbi kötete: A bolondok városa (2010).

A BAJ ELŐTT PÁR PERCCSEL NEM VOLT SEMMI BAJ

Ezek nem romlanak. A kocsmá ajtaja előtt, a tűző napon ketten váraoztak. Az egyikük a fagyaltosgép elé felszerelt napernyő takarásában, bakancsos, fekete atlétatrikót és piros kendőből tekert hajpántot viselő ősz fazon, meg egy nő, kicsit távolabb, koszos lábszárral, mezítláb. Egy söralátétet rágott unottan. A rúzsa rákenődött a papírra, a papírpép a száján csordogált a rúztól vörösen. Bal kezében cigaretta, de nem volt kedve beleszívni. Imbolygó felsőtesttel nézte a szürke füstöt, ahogy a napfényben tekereg.

A harmadik társuk épp akkor ólálkodott elő üveges szemekkel, amikor az öltönyös megérkezett. A szakállát babrálta révetegen csontos ujjával, másik keze ökölbe szorítva a farmerja zsebében. Az öltönyös megtorpant a bejáratban, aztán hátralépett és félreállt a papucsban csoszogó hobó előtt. Az meg, amikor az öltönyös mellé ért, felkapta a fejét, mint egy megháborodott, és elüvöltötte magát. Bele az öltönyös arcába. Rövidet, velőset. Visszhangzott a bérházak között. Épp akkor fordult be a troli, annak az ablakából is kinéztek a hangra, két szőke lány, ámuldozósra sminkelt szemekkel, de a hobót nem érdekelte, hogy nézik, csak röhögött, és kilépett a sötét kocsmabelsőből a napfényre, aztán elégedetten bólogatott. Jobb kezét a szemé elé tartotta, majd előhúzva balját is nadrágja zsebéből, vakcin körbetapogatta a mezítláb ácsorgó nőt, és kivette ernyedt ujjai közül a félig égett cigit.

Ezek nem romlanak. Ezeket tartósította a feledés.

Hoppácska, mondta az öltönyös a kiáltásra, hoppácska, nocsak, tette hozzá, és mintha mi sem történt volna, fűgén és könnyedén belépett az ajtón.

Tulajdonképpen meg sem ijedt. Ledobta napszemüvegét a pultra, majd felpattant az egyik bárszékre, és érdeklődve körbeforgatta a fejét. Hé, valaki! Nem törődött vele, hogy kintről tovább méregeti a kiabálás és a bakancsos, aki a he-pajra előkerült a fagyaltosgép mögöl. Valami baj van? Valami baj van? Néztek befelé a sötétbe a vakító napról, és a fejük bólintásával jelezték az öltönyösnek, hogy jöjjön, ha akar valamit. Beszólt? Valami baja van, kérdezte az ősz hajú az üveges szeműt, aki még mindig ellenzöt formált kezéből, és szívta a koszos lábú nő cigijét. Az öltönyös csak most nézett vissza. Szerette volna elolvasni a belpolitikai és tőzsdehíreket, jól esett volna meginni egy italt. De a hangok nem hagyták. Valami baj van? Bajod van? Gyere ki! Gyere, baszki, gyere! Olyan halkan sziszegtek befelé, mintha a benti sötétséghez beszélne csak, az eleven feketeséghez, ami körbefolyta őket is az imént, tíz perce, egy fél órája, észre sem vették, csak most, a szemük előtt káprázó utca, a szürkén felizzó beton, a napfény ragyogásában vált láthatóvá a maga tömör, áthatolhatatlanul sűrű valóságában. Amit az előbb még derűs kocsmái félhomálynak véltek, most elviselhetetlenül és legyőzhetetlenül sötétté lett, valami kátrányszerű masszává, mely kikad néha magából felismerhető képeket és alakokat, anyák arcát, apát, szisszenő sörösüveg nyakán lefutó habot, az elmúlt percek idilljét, vagy például ezt az öltönyöst, de aztán el is nyeli azokat, mint egy sáros bányató. Az öltönyös komoran nézett kifelé, a kifehéredett képre, a három senkiházira, akik a gyűlölet izzó dicsfényében álltak és biccentgettek befelé, talán neki, és mintha egy kifakult, felismerhetlenné halványodott fotográfiához beszélne, ami blondelkeretben lóg a falon, s amelyen már nem felismerhetőek az arcok, úgy suttozta unottan, hogy nincs, nincsen semmi baj.

Valami hűvösség futott végig a kocsmapult felett, talán az Öreg szelleme jelent meg. Mesélték, hogy egy színész meg az ezotériában hívő rendező haverja lehoztak ide egyszer egy szellemet, a bérelt lakásuk rég meghalt tulajdonosának a lelkét, aki éjjel kinyitogatta a szekrényeket, és egy rögtönzött szeánsz, valamint nyolc unikum alatt megfenyegették, hogy vagy itt marad, vagy el lesz átkozva mindenkije. Ki tudja, valami hűvösség suhant át a kocsmán, ennyi bizonyos, az is lehet, hogy csak a rozzant ventilátor fordult végre egy kicsit, naponta kétszer elkapta a motor a kopott fogaskereket, olyankor arrébb billent pár centit a feje, lehet, hogy most is csak ennyi történt.

Valami baj van...

Nincsen semmi baj...

Ezek nem romlanak. Ezeket tartósította a feledés. Ezek örökös rothadásban vannak.

Az a halk, mégis éles kérdés és a tompa válasz ott lebegett egy pillanatig ket-tejük között. Aztán vége. Egy troli fordult megint. A hátsó ablakánál egy család áll-dogált, apa, anya, gyerekek, négy üveg sör és egy literes kóla a szatyorban, útban voltak a Duna-part felé. Egy öregasszony nyikorgó kocsiját vontatva maga után befordult a kopott, beszakadt kapun. Elég forró, fülledt délután volt. Mindenki inni és hűsölni akart, vagy a beigért zivatarra várt.

A három részeg eltűnt, csak az öltönyös maradt, mire a pultosnő előkerült a raktár felől. Rohadt egy meleg van, mi, sóhajtott, rákönyökölve a puha bádogle-mezre, hogy előrezuhantak a mellei. Nem veszed le a kabátodat?

Nem, nem veszem le, felelte flegmán az öltönyös. Megigazította inggallér-ját, majd zakója szivarzsebébe tette a napszemüveget. Ezek meg kik voltak az előbb, kérdezte kicsit később a lányt, aki fáradtan elmosolyodott, és bal kezével végigsimított a jobb vállán barnálló sárkánytetováláson.

Csak a szokásos vendégek. A séta közben kicsit ittak, és jól érezték maguk. Nyár van, az ember ösztönlény. Maga nem szomjas? Kér végre valamit?

Fekete Ádám

FELEDNI KELL

feledni kell hogy napról napra gubancolódnak csontjaink
s hogy minden ami mozdul egyben kopik is
hogy minden szavunk egy mikront megbilincsel
melynek szabadon cikázni volna tisztje
hogy minden tettünk betakar egy álmot
és másodpercek zabálják mi hátra van

feledni kell hogy egyedül hagyjuk anyánkat
s hogy egy zivataros kedden elmúlik a világ
hogy úgy kapaszkodunk egymásba mint a hajótöröttek
úgy teszünk mintha akarnánk valamit
hallucinálunk a szükség fogalmáról szerelemnek kereszteljük
és emlékeinket unalomból egymásra tetováljuk

feledni kell hogy kihullott fogainkkal fogunk malmozni
hogy szívünk megáll hotdog-evés közben
vagy fölbukunk jól ismert göröngyben
s fejünk széthasad egy gömbölyű kövön
feledni kell hogy életünk végéig
görbe-csontú vakbottal fogunk házunk roskatag falán kopogtatni

Csikós Attila (Szombathely, 1969) író, dramaturg.
Legutóbbi (hatodik) kötete Nincs pardon címmel jelent meg.

MÉG EGY PERC

belehalok még egy perc magányba
még egy perc fájdalommentes ülésbe
ürességtől kongó falak vakolásába
még egy perc gubbasztásba ebben a rohadt tükörszobában
mindennap zúgó porszívó-zenékbe
fűnyíró- és kenyérpíró-dalokba
olajozatlan ajtó- és elgurult szemüvegcsavar-slágererekbe
geometrikus rendelt-ebédekbe
és halmozódó reklámszatyrok gurigáiba
kitalált de fel-nem-jegyzett szavakba
megálmodott de át-nem-gondolt találmányokba
kőrömpiszok-freskókba a borfoltos terítőn
megbolondulok ha még egy percen
át csak magamra gondolhatok
ha még egy percig a plazmatévé sarkán zsibbadtra
rugdosott lábfejjel kell feküdnöm
unalomtól piszkos ágyhuzatok között
ha még egy percig kell viselnem a mozdulatlan-vacogó világot
bámulva medvebőrt ódon fényképet a gangon szürkés-kék létrát
csak úgy félvállról nélkülözve mindent
kánikulában még árnyékot se vetve

Fekete Ádám (Budapest, 1991) dramaturghallgató, a TÁP Színház alkotója. Puccs című műve az év vígjátéka lett 2012-ben. Tavaly színházi kategóriában Junior Prima-díjat kapott. Ez az első közlése.

Papp Sándor Zsigmond
AZ ISTENI JEL

Álmatlan éjszakákon jöttek elő mindig a kérdések. Mi az igazi hősiesség: el-lenállni a halálnak, vagy épp ellenkezőleg, nem állni útját az akaratának? Bevégezni azt, amit eltervezett. És mi a halál? Isten rejtett neve? Csalóka bizonyosság, hogy beletörődjünk a sorsunkba?

Épp a meteorológiánál tartott a rádió azon a szerda délutánon. Arra figyelmeztetett az energikus női hang, hogy holnaptól vigyázzanak a szívesek, mert erőteljes melegfront jön, amikor Pank István belevágta az első százas szöveget. Akkor még nem halkult el teljesen, csak a hírolvasó hangja lett kicsit halkabb, megszeppentebb, de a másodiknál már asztmásan recsegni kezdett, egyszerre hörögött és dohogott, hogy a harmadik végképp elhallgattassa.

Az elemes rádió ott maradt felszögelve a fürdőszoba ajtókeretén.

Pank István felesége meredten nézte, de nem szólt semmit. A nyugdíjas történelem tanárnőnek ismerős lehetett mindez. A végzősök tankönyvében volt egy illusztráció, fekete-fehér metszet az angol munkások gépek ellen forduló barbár dühéről az ipari forradalom hajnalán. Piroskát már ez a „hajnal” is megborzongatta, mert egészen mást sugallt, mint amihez ő szokott, a ga-

zos kertek fölött lopakodó, kicsit szégyenlős és fémízű napszakot, amely belecsíp a kutyák fenekébe, és felébreszti az árokban alvó részeket. De Pistában nem látott semmit, ami egy feldühödött angolhoz hasonlított volna. Nyugodt volt és precíz, a rádió leendő helyét olyan gondosan választotta ki, hogy a két széle alig lógott túl a kereten. De hát minden örület valami halálos nyugalommal kezdődik, idézte fel magában Piroska a híradók tudósításait, amelyekben az apjukat, anyjukat szétदारaboló elmebetegéről is azt nyilatkozták a szomszédok, hogy hát addig a légynek se tudtak volna ártani.

Igazából egy hónapja már a végrehajtót várták. Állandó készenlétben, dobozok között. S bár a Geszler Józsi megígérte, hogy nem lesz különösebb felhajtás, tisztán, rendben, papír szerint megy majd minden, az utóbbi időben mégis átmeleg az utca túloldalára, ha meglátja őket. Pedig egy ideig úgy tűnt, mintha az égiek is melléjük szegődtek volna. Hiszen mi másért állt volna még április elején is vastagon a hó a hátsó kertben, ha nem azért, hogy kitolja a kilakoltatás végső határidejét? Pedig tavaly ilyenkor már a gyümölcsfák is virágoztak és egymást harsogták túl a visszatérő madarak a bozótosban.

De most tényleg jön a meleg, perzselő, tavaszt kiváltó nyár, legalábbis ezt akarta elmondani a rádió, s ha itt van, ha tényleg hétágra süt majd a nap, akkor már az sem baj, ha az árok mellett hever a szobabútor. Legfeljebb a májusi záporok lehetnek veszélyesek rá, de hát nájlonnal bármikor le lehet takarni. Megfagyni viszont senki sem fog.

Kevesen emlékeznek rá, de Pank István tényleg hős volt. A kicsit mindig bicegő, nyurga ember '89 szilvesztere előtt indult neki a vállalatától frissen vásárolt kamionjával, hogy gyógyszert, élelmet és apróbb ajándékokat vigyen a bukaresti forradalmároknak. Akkoriban minden erről szólt, még itt, Sárreton is. Tökös gyerekek, mondta nem egyszer Pista az ottani harcosokról, akikben volt annyi spiritus, hogy fegyverrel nézzenek szembe az elnyomókkal, és ne terített asztal mögött, gyöngyöző ásványvizes poharak között osszák le a lapokat, mint Pesten. De talán törleszteni is akart valamit a történelemnek, vagy minek, mert '56-ban épphogy betöltötte a tízet, a dobtáras géppisztolyt sem tudta volna megfogni rendesen.

Érdekes út volt, de megérte. Soha annyi ember nem ölelgette, mint akkor és ott, azon a kimondhatatlan nevű téren, ahol végül szétosztotta a rakományt. Vöröskereszteseknek, kiskatonáknak, egyszerű járókelőknek is jutott, s már ott melegében ki akarták tüntetni valamivel. Annál sokkal többet ért kiüríteni a biztos,

ami biztos alapon a sofőrülés mögé rejtett Sztalinszkáját egy Mircea nevű tartalékos tiszttel és ki tudja, honnan toborzott csapatával. Éjjel, amikor egymás hátát ütögették, és az egyetlen pisztolyukból kilőtték az összes töltényt a sötétség mögött vigyázzban álló házakra, amire távirati gyorsasággal meg is érkezett a válasz kurta gépfegyversorozat formájában, szóval ott, kurjongatva Pank István megérzett valamit a hosszú éveken át prédikált népek barátságából. Hogy mégsem lehetett annyira hülye az a Lenin.

Visszafelé már nem volt minden ilyen szerencsés. Pedig szokatlanul enyhe volt az idő, a december csak halvány jégfoltokat lehelt az országútra. De nem azon csúszott meg. Egy rosszul előző 1300-as Dacia miatt kapta félre a kormányt a Királyhágó tövében. Kétszer is megpördült tengelye körül a kamion, mire leért a meredély aljára. A kiérkező milicistáknak viszont eszükbe se jutott, hogy ölelgessék a roncs alól vérző fejvel kikászálódó Pankot, inkább a fejüket csóválták a letarolt domboldalt látva. Hogy ez akár tudatos rongálásnak is felfogható. Mert a jegyzőkönyv már nem akart tudni a Daciáról, csak a nem megfelelően megválasztott sebességről, így aztán a biztosító sem fizetett a majdhogynem gyalog hazatérő Pank Istvánnak.

Fél év múlva már önmagát is a forradalom névtelen áldozatai közé sorolta, mert az év eleji, lekötött fuvarok sorra úsztak el, aki pedig egyszer totálkárossá száguldozott egy járgányt, az már kölcsönkamiont sem kap soha. Ők nem a vastelepnek dolgoznak, vetették oda egykori társai a díszpolgárnak. Mert akkor már az volt Pank, Sárreton kitüntetett lakója, aki az életét is kockára tette egy igaz ügyért, duruzsolták a fülébe az ünnepségen, s egy plakettet is átnyújtottak, a helyi szobrászegylet alkotását, egy aranyozott teherautót, ahogy a szerpentinén kaptat fölfelé. Majd koccintottak a nagy ijedtségre, de Pank csak fintorgott, mert komisz és tapadós volt az a löre, mintha nem is nemesi szilvából, hanem gépolajból párolták volna. És igen, akkor kapta a becenevét is, mert onnantól már szemtől szembe is Románnak hívták, a Románpista, s ez azzal is járt, hogy a köztérben frissen beköltözött élelmiszeres már hitelbe se adta a primórt, mert anynyit azért ő is megtanult, hogy az oláhokkal vigyázni kell.

Pár év és egyenesbe jövünk, nyugtatta Pista a feleségét. De ez az egyenes épp olyan volt, mint az agarok elé lóगतott műnyúl, hogy még gyorsabban fusanak, a belüket is hagyják a porban, s amikor szinte maguktól is ráng a lábuk, amikor már álmukban is rohannak, mindegy, hogy hová, akkor odavessenek nekik valamit, egy igazi nyúl leszopogatott csontjait. Hogy fedezzék az elmaradt fuvarok kötbéreit, eladták a főtéri házat, és néhány utcával kijebb költöztek, s ezt a mutatványt cirka ötvenként megismételték. Piroska tanított, Pista szerelőként

dolgozott a kamionos műhelyben, már ha épp volt munka. Szabadidejében a nappaliban felszögelt plakettet nézegette, a darabos vonalakat. Azt a kis játékot, ahogy a nap megcsillan a kamion ponyváján, és az máris lebegni kezd, végigsimít a Pank Trans magabiztos feliratán, s az embernek rögtön tárcsázni van kedve. Fűnyírókat kellene vinni Törökországba. Négy nap oda-vissza, hallotta a saját hangját. De ha rásegítenek egy kis bónusszal, akkor három. Azon töprengett, hogy talán mégiscsak tovább kellett volna engednie az autót abban a kanyarban. Már úgyis épp ráfeküdt, puhán, engedelmesen. A hét tonna magától is elvégezte volna a dolgát, maga alá gyűri az egész családot, a szabálytalankodó románokat. Nagy dolog, három embert mínuszba írt volna a forradalom, fel sem tűnik abban a felfordulásban, de a kamionnak csak az elejét kellett volna kicserélni, ötvenből meg is ússza, és pluszba ugyanúgy sajnálkozni az áldozatokon, ahogy a polgármester tette az ünnepségen.

A tényleg utolsó felszólítás után átjött Piroska sittes öccse. Nem is nagyon volt hova leültetni, mert csak két széket hagytak a konyhában. Minden mást elcsomagoltak, azzal a pár edénnyel együtt. Jánosnak vérekes volt akkor is a szeme, csoda, hogy kilátott abból az ágasbogas erdőből, és sörrel kevert unikumszag lengte körül. A hóna alatt cipelt tekercset a konyhaasztalra terítette ki. Egy térkép volt, amit az iskola szertárából emelt el. Kanalakat és vizespoharat húzott a különféle színekkel jelzett országokra. Majd rettentő zavarosan azt kezdte fejtegetni, hogy épp arról beszéltek a haverjaikkal a Kék kullancsban, hogy az lenne az ideális megoldás, ha Svájcot megtámadná valaki. Vagy a földön, vagy a levegőben. Rakétákkal. Igazából mindegy, mert háború esetén felhígul a pénz, erre Kisbela meg is esküdött, olyankor egyre-másra ragasztják hozzá a nullákat, s akkor Piroskáék talán ezer forintból is kiválthatnák a lakáshitelt.

– Na?! – nézett rájuk diadalmasan. Egészen olyan volt, mint egy örült hadvezér, aki csak azt várja a tábornokaitól, hogy a lehetséges támadás irányát kijelöljék.

– S mégis mi lenne a casus belli? – kérdezte fáradtan Piroska.

A latin szavak szerencsére megtették a hatásukat, Öcsi teljesen elbizonytalanodott. Ő eddig ilyeneket csak orvos szájából hallott. S alighogy kimondták, máris szűrni, szagatni kezdett az oldala, feljajdultak odabent az addig nyugodt szervek.

– Akkor nem marad más, a Geszlert kell megdöfködni – vágta ki a tromfot. És megragadta az utolsó, még kint hagyott konyhakést. A nászajándékba kapott csontnyelűt.

Pista erre már nem mondott semmit. Még egyszer megnézte a térképet, a csapatokként szolgáló poharakat. Aztán bádogarczal, mintha csak egy fontos műtéthez készülődne, megkerülte az asztalt, és olyan pofont kent le a férfinak, hogy az magától elejtette a kést.

– Csak segíteni akart – mondta már az ágyban Piroska.

– Akkor maradjon az özvegyeinél – válaszolta Pista, mert Öcsinek jó ideje már csak arra futotta az eszéből, hogy kis kerti megasztalos munkákért cserébe behurcolkodjon az elhagyott műhelyekbe vagy garázsokba. Hogy mindig kéznél legyen, de ne adjon okot pletykára. S ha már úgy érezte, hogy túl sokat dolgozott, lilára itta magát az özvegyek kontójára a Kullancsban.

A rádióban beharangozott, rekkenő hőség tényleg gyorsan öntötte el a Kén utcát. Átugrotta a tavasz bizonytalan, fagyokkal szórt napjait és heteit, magabiztosan csörtetett végig a lyukas dróthálóval épphogy elkerített telkeken. Amit előcsalt a földből, máris perzselni kezdte, mintha saját erején röhögne tele szájával, érzéketlenül. Akkorra már az ősrégi Tesla magnó, a pirítóssütő és a tévé távirányítója is felkerült a falakra, a rádió mellé, mintha a technikatörténeti múzeum készülné beköltözni hozzájuk, és nem Geszler sógornője. S lassan azoknak is megkeseredett a filléres zsömle a szájukban, akik csak hallottak az esetről. Ha odafigyeltek egyáltalán. Mert bizony nem jó az ilyesmin túl sokat rágódni, mert a végén áramba nyúl az ember, vagy nekimegy a síneknek. Pankéknak eddig sem volt sok ismerőse, de ezután már Piroska tanítványai is elmaradoztak, pedig őt az érettségi tájékán, meg a nosztalgiára fogékony őszi hónapokban egy-egy évfolyam még felkereste olcsó virágokkal és még olcsóbb bonbonokkal. Olyan dalokat énekeltek a konyhában, amelyekre illett elpirulni.

Azt suttogták, hogy lassan már egy szolid temetésre való embert se nagyon lehetne összeszedni, akik egy lyukas garast adnának értük. Úgy mentek el a Kén utca hét mellett, mintha az már rég lakatlan lenne, vagy legalábbis bombatölcsér éktelenkedne a helyén, amit már félig feltöltött az odahordott sitty és szemét. Miközben Piroska arról ábrándozott, hogy az ő házukat is élő kordonnal vonják majd körül a felháborodott helyiek, ahogy azt egy érdekvédő műsorban látta. S azon a napon talán még egyszer felveheti a bankettekre készült, albionszürke kosztümjét, amit elővigyázatosságból a ruhászsák legtetetején hagyott.

Hajnali négykor, amikor felriad, és nem tud visszaaludni, Panknak eszébe jut, hogy mi mindenben töprengett kamionos korában, a pilótafülke magasságából.

Hogy milyen jó lenne, ha valahogy az emberek is úgy tudnának működni, mint ez a duruzsoló motor. Mert akkor előre lehetne látni, hogy kibe mit kellene tölteni, hogy bírja az emelkedőket, a rakományt, az élesebb kanyarokat. Piroskaba talán egy kis fantáziát, persze a megfelelő oktánszámmal, mert a rendszerete minden mást elnyom, s ha nem lógnak a helyükön a törülközők, akkor még a ruháját sem hajlandó levetni. Órákig hallgatná lehunyt szemmel a megfelelő reszbe hulló eszcájgokat, mintha legalábbis valami szimfónia lenne a Bartókon az a ricsaj. A nyeszlett Geszler Mártát meg életkedvvel kellene felpumpálni, azt nyelje literszám, amíg el nem éri az ideális fordulatot, hiszen mindenki látja, hogy alig kenegeti valaki a savanyú arc alatti testet, azt a kiszáradt, lefulladt masinát. Akkor talán nem lesné örökké a másét. Öcsinek egy kis önbecsülést, hogy felfogja végre, a bolti lopás után is van élet. Neki pedig? Hogy mit kellene beletölteni? Hát a szép, folyékony semmit. Hogy holnap is ugyanolyan legyen, mint ma. Felkeljen az ágyból, kicsit morogjon, csak úgy a rend kedvéért, mert nem tudja, hol a papucs, bevinné a gyógyszereit, vérnyomásra, emésztésre, hogy aztán a kertben pöszmögjön délig, aztán legyen valami kiadós ebéd, és az alvással átszótt délután, talán valami meccs, és kész, jöhet a mindig sűrű, kérdésekkel teli alkony. Hát ezt. De hol van az ilyesmihez passzoló töltőállomás?

Hat éve úgy tűnt, még el lehet csípni azt az egyenest.

Azon a nyáron költöztek utoljára, s csak a város pereme jöhetett igazán szóba. A nem is olyan régen még préházakkal, horgászviskókkal, félbehagyott üdülőkkel vagy csak egyszerű krumplivermekkel határolt dűlők. De akkor Piroska megmakacsolta magát. Vályogházba ő be nem megy, vörösödött ki az amúgy mindig sápadt arca, mert akkor rettegnie kell minden esőtől, nagyobb erejű záportól, mert egy ilyen után csak idő kérdése, hogy mikor csúsznak szét az alapok és omlik rájuk az egész iszapos, nyúlós kulimász.

A Kén utca elején ért véget az aszfalt, a csatorna és a klórszagú vezetékes ivóvíz. Ott épültek az utolsó téglás házak, utána már csak vályog jött, tapasztott agyag vagy uszadékfa. Sárrét menedéket adó, barátságatlan zugai. A hetes szám mellett döntöttek, pedig a vásárlás pillanatában látszott, hogy nagyobb felújítás nélkül nem lehet megúszni. Azóta is vita tárgya, hogy a hitel kinek jutott eszébe, ki hozta haza az első prospektust az égbe nyúló, svájci hegyekkel: a mindig szemfüles Piroska vagy a mindent ezerszer átszámoló Pista. Mert egy napon épp egy ilyen hegy kezdett nőni, dagadni a hetes szám helyén, mintha

legalábbis öntözték vagy trágyázták volna, és a végén akkorára dagadt, hogy eltakarta az egész utcát. Műanyag hósipka fedte, és marcipánmosolyú svájciak in-tegettek a fenyvesek mögül, ahol pöfögve kígyózott a vonat, és enivaló zergék szökdöstek a fémesen kongó sziklákon, melyek tövében pirinyó kereszték jelölték a felelőtlen hegymászókat. Egy bádog Matterhorn volt ez a ritkás levegőjével, festett faunájával, fotogén bérceivel. Igazi látnivaló.

Aztán eljött az a nap is, amikor Pank István nem kapta el a kormányt. Az enni vagy fizetni közül némi gondolkodás után az elsőt választotta. Mert azt legalább látja, hogy hova megy és mivé alakul. És amíg a saját seggét törli, addig nyugodtan eljátszhat a gondolattal, hogy nem szorul senkire.

Fél évig majdnem úgy éltek megint, mint húszévesen. Hetente háromszor került a tányérra hús, és nem kellett nézni, hogy ki szopogatja le a csontokat. És volt sör, sajt és déligyümölcs. Karácsonyszag ősszel is. A segítségkérést pedig le-tudta azzal, hogy kinézett az antikváriumban egy számárfüles Bibliát, majd le-tette az ágyuk mellé. Hogy ha majd jön valahonnan az isteni jel, hát felismerjék. Talán valami olyasmi lesz majd, mint az egykori tartalékos tiszt levelei. Mert igen, Mircea azóta küldi szorgalmasan a maga vajsínű borítékjait és levelezőlapjait valószínűtlen helyekről, mintha magának gyónna így távolról. S jönnek, egyre csak jönnek, vajsínű vonalként kötve össze a múlt homályos pontjait, feledésre ítélt eseményeket, dacára a gyakori címváltásoknak, s annak, hogy egyikre sem érkezett soha válasz. Hiszen Pank büszkén és olvasatlanul tette el mindegyiket a kredenc felső fiókjába. Hogy azt a befőttesgumival összefogott csomagot találják meg elsőként, akik tudni akarnak majd róluk valamit.

A vége felé már nagyon elcsendesedett a ház.

Veszekedni is csak akkor kezdtek el, amikor Pista az utolsó karácsonyi ajándékot, a lapostévéjét járta körül, azt méricskélve, hogy vajon mennyi lehet a súlya. El-bírná a szög is, vagy kell hozzá tipli.

Azt nem, azt már nem adom, ordította Piroska, és nemcsak a folyton bonyolódó sorozata miatt, de lassan a külvilágból is csak ez a kékes remegés maradt. A főzőműsorok és kvizek diszkrét villódzása, ahol milliókat nyernek és veszítenek el percek alatt. Az álmunkat nem verheted be a falba, kiáltotta kipirult arccal az asszony, mintha csak a megyei szavalóversenyen lépne fel. Pista arcán megértő rángás futott át, amikor utoljára megsimogatta az asszony ritkás, merev haját. Talán arra a szokatlan havazásra gondolt, húsvét után, amit kézen fogva néztek

az ablakból. A megnyugvásnak azt a csöndben szitáló bizonyosságát, amit csak hamar darabokra szakított a hólapátolók szentségelése.

Abszurd eset Sárreuten, ez volt a híradó főcíme akkor este, s valószínűleg Piroška is erről a tudósításról beszélt volna másnap a főutcai közértben az eladókkal. Hogy biztos mélyen vallásosak lehettek azok a szegény, szerencsétlen emberek, akiknek a lelkében a hit még talált néhány kóbor, vigasztaló igét, különben miért választotta volna a férfi odaadó feleségének a Krisztus-pózt? S hogy milyen nagy dolog a negyven évvel megpecsételt összetartás, mert a férfi csak néhány percig maradt egyedül, hiszen a tévé és az utolsó matrac mellé még önmagát is megpróbálta fölszögelni a kölcsönként belövővel. Mint ahogy azt is hűledezve követte volna, hogy az egyre szaporodó tévéműsorok következtében egyre többen zárandokolnak el a külvárosi házhoz. Gyertyát gyújtanak, apró keresztet állítanak fel a vérfoltos fal tövében. Van, aki Mária arcát is látja már a salétromos vakolat repedéseiben. Érzi a szentség finom pulzálását. A jelenlétet. És azt is sűrű bólogatással fogadta volna, hogy a kamerák előtt bilincsben vezetik el Geszler Józsi, mert az rossz ütemérzéssel már két hét után ki akarja pakolni az imádkozó híveket, az utolsó menedéket kereső zárandokokat.

Ez az igazság?, kiáltja Geszler Józsi a kamerába a lehető legjobb szögben, és a dühtől eltorzult arc miatt ezren és ezren bólogatnak majd otthon a nézők, hogy bizony ez. Mert igenis bizsergető érzés látni, hogy végre valami fixen a helyére kerül. Hogy van kiállás és büszkeség ebben a sokat nyúzott népben, ahogy a riporter foglalja össze a lényegét a stáblista előtt.

S akkor már tudni lehet, hogy egy ideig még amolyan kápolnaként működik tovább a Kén utcai ház, amíg az ablakkeretek ki nem fordulnak a helyükből, és a hiányzó cserepeken át be nem zúdul az őszi eső. Aztán kereket oldanak a téglák, és a romos ház fölött akadálytalanul fújhat át a patak felé tartó szél. Csak a rádió nem mozdul a valamiért épen maradt északi falról, meg a pirítósütő. Azokhoz még a legelvetemültebb fémgüjtők se mernek hozzáérni. Hiszen mérgező az, mint minden túlradó szeretet.

Papp Sándor Zsigmond *(Radóc, 1972)* a Monarchia legszélén született, azóta próbálja beljebb lopni magát a centrum felé. Hol kisebb, hol nagyobb prózával. Költő már nem lesz belőle, de nem is bánja.

Paizs Miklós (Sickratman)

PETŐFI-ÁTIRATOK

EMLÉKEZET...

Emlékezet!

Te összetört hajónk egy deszkaszála,

Mit a hullám s a szél vizzálya

A tengerpartra vet...

Engedj kicsinyt még

Kapaszkodnom beléd.

SZÉP KEDVESEM

Szép kedvesem, ha majd az oltár mellett

Dobog felém szerelmes kebled!...

S ha majd körülünk apró gyermekek

Mosolyganak, enyelgenek!...

S ha majd fölénk a szemfedő borúl,

S kivisznek, s rajtunk a sír domború!...

S ha majd hozzánk az unokák kijőnek

Szép alkonyán a sárga, csendes ősznek,

S merengve nézik ákáclombjainkat,

Miket fejfánkna a lég halkan ingat...

S ha majd porod végleg poromba vegyül...

Elfogadsz-e ott is örök szerelmedül?

MONDJÁK, HOGY MINDENIKÜNK...

Mondják, hogy mindenikünk bir egy csillaggal,
S az, akié lehull az égről, meghal.
És így fogy az ember, így fogy a csillag;
Mindegyre omolnak...
A csillag az égről a földre,
Az ember a földről a sírgödörbe.
Hah, majd ha miljom s miljom év lemégyen,
S a földön és az égen
Csak egy ember s egy csillag bujdosik!..
S ha végre ez is leesik!..
Ki fog gondolkodni rajt,
Hogy minek mi értelme itt?

Paizs Miklós *(Nyíregyháza, 1966)* költő, szövegíró, zenész (Sickratman).

KORTÁRS LENGYEL KÖLTŐK VERSEI

Maksymilian Bart-Kozłowski
Stefan Jurkowski
Romuald Mieczkowski
Andrzej Grabowski
Krzysztof Galas
Kazimierz Burnat

Válogatta és fordította:
Cséby Géza

Maksymilian Bart-Kozłowski

SZÍVEMBŐL A VÁGYAKOZÁS...

(*Moja tęsknota...*)

Szívemből a vágyakozás átköltözött
A számítógép billentyűzetére
És váratlanul elhiszi
Hogy az ész és a szív sugallatára
Az ujjak érintésével elküldött
Elektronikus szó
Elröppen a földön mindenhová
Vágyakozó szembogarakban
Láthatatlanul megremeg a szív
És megkísérli az ujjakat
Hogy leírják a következő szót
Szeretek
Az elektronok szívesen továbbítanak ilyen szavakat

Stefan Jurkowski

FELEDÉS (*Niepamięć*)

ma írtam neked
fél évszázaddal ezelőtti magamról

fél évszázada
semmit sem meséltél
magadról

a jövőben
kapcsolatunk formája
a kozmikus idegenség

Maksymilian Bart-Kozłowski (*Fordonia, 1936*) költő, prózaíró, dramaturg, publicista. Mogilnában él.

Stefan Jurkowski (*Tarnowskich Górach, 1948*) költő, újságíró, irodalomkritikus. Varsóban él.

Romuald Mieczkowski

HÖLGYEM AZT KÉRDEZI

(Pani mnie pyta)

Hölgyem – azt kérdezi milyen nyelven gondolkodom
általában a szerelem vagy annak hiánya nyelvén
szavak és betűk nélkül
a tavasz és ősz nyelvén gondolkodunk
évszakok által meghatározatlanul
az örömnél vagy vágyakozásnak nyelvén

És úgy imádkozom drága hölgy ahogy tudok
az ima nyelvén

S milyen nyelven számolok –
a veszteség és nyereség nyelvén
ahogy júliusi égen a csillagokat számláljuk

S ha háború lenne –
melyik oldalra állnék
én hölgyem lelépnék a háború útjáról

Andrzej Grabowski

KISZÓRATÁS

(Wysypanie)

Pávatollakról mesélek majd neked
ha felhagysz holnapba vetett reményeiddel.
Nézd amott a falon a kürtöt...
Biztonságos rézrozsda öleli
ne hidd, hogy az igazság szomorú akar lenni
s hogy Melpomené játszik velünk.

Ne feledd neked is meg kell találnod
saját, galíciai bölcsőben ringott
Sanchódat, barátod akár testvéred
is lehetne, ő sosem kérdezi majd
meggyfa virágait, miért, hogy a fehérségben
ismét aláhullnak rendre csendesen.

S ha szalmabábut pillantasz meg éjjel
amint ezüsttel csillan, lehelete szél,
térdelj le és mondd el, Miatyánk
ki nemzettél minket, vezettél, úztél
mikor pohár fölött gyötörődve ültünk
tanúskodtál, mikorra lélegzetünk elfogyott.

Romuald Mieczkowski (Vilnius, 1950) költő, újságíró, Tomasz Bończa néven is publikál.

Andrzej Grabowski (Wrocław, 1947) költő, író, publicista, kritikus. Ciężkowicében él.

Krzysztof Galas

VÁLÁS UTÁN

(Po rozwodzie)

Bevégeztetett akaratod ellenére
s a várva várt nyugalom nincs sehol

A szalonban megdermedt a poros rendetlenség
a fejedre zuhanó ég dörgése
és a kinnal kalligrafált versek bánata

Már mindennek vége
csak olyan valaki kinek hatalmas a képzelőereje
olvashatná ki a büszkeség nagyságát
kihúnyt arcod sápadtságából

Krzysztof Galas (Poznań, 1964) költő. Poznańban él.

Kazimierz Burnat

SZÉL HÁTÁN...

(Droga wiatru...)

*Valamennyi elesett hőst
egyetlen Haza várja.
Ismeretlen szerző*

Szél hátán
érkezem a ritkás ligetbe

a csupasz bunkerekben
katonák névtelen csontjai
kéregvesztett fák zúzadéka
lövészárkokat támaszt
a megismert tájat
visszaemlékezések fiatal fáival ültetem be

oldalt
a csend sötétjében
áramlik tova a morajló történelem

életerő
marja be magát a szakadékok
terméketlen földjébe

a feledésbe

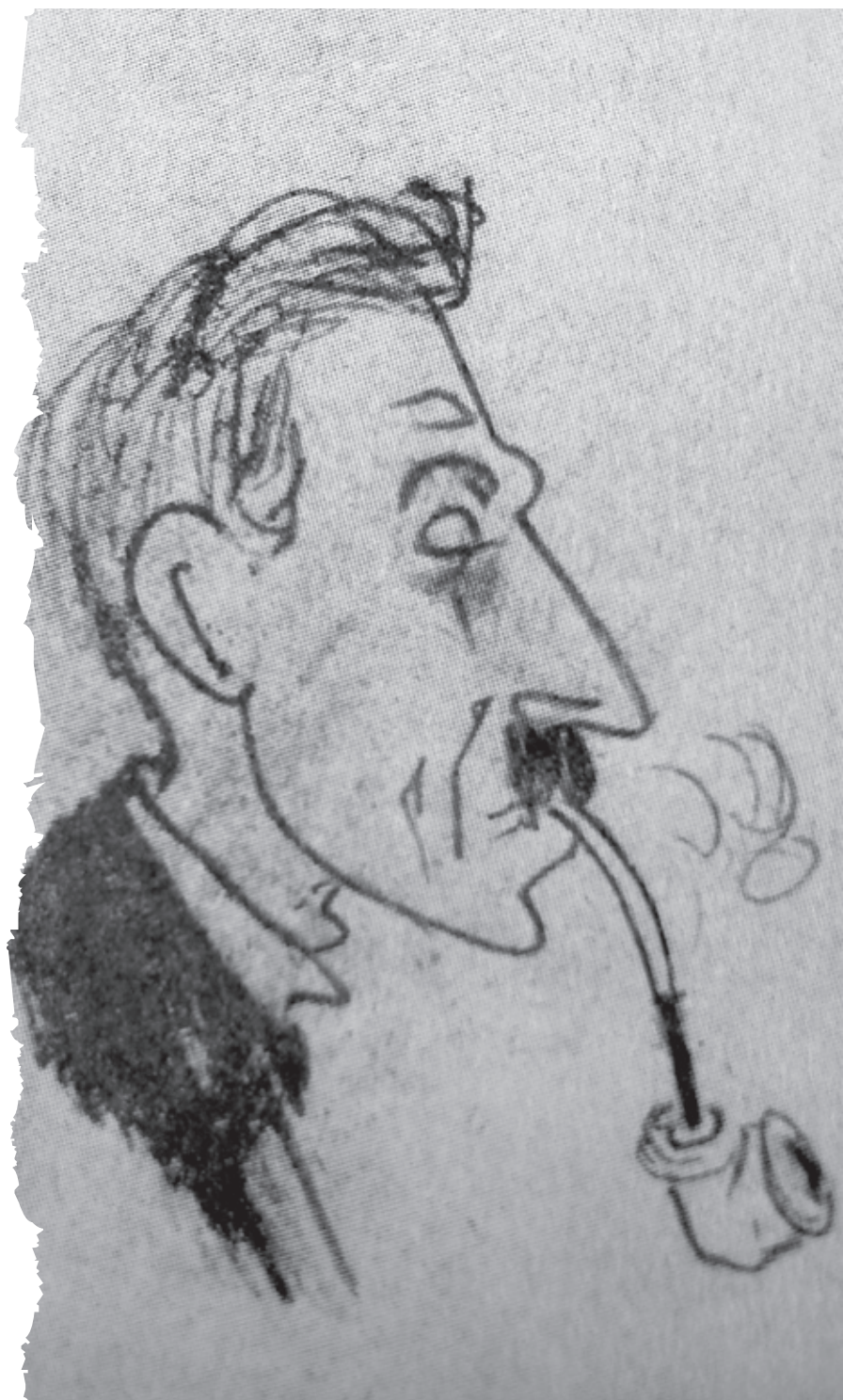
az ég csillagot hint a Dunajecre
s hajladozik az erdő akár az ég

Kazimierz Burnat (Szczepanowice, 1943) író, kiadó, újságíró, kultúraszervező. Cseh és ukrán nyelvű irodalmat fordít. Wrocławban él.

Cséby Géza

(Keszthely, 1947) költő, műfordító, művelődéskutató.
A Lengyel Köztársaság Érdemrendjének Tisztikeresztjét 2006-ban kapta.
A Hévíz folyóirat olvasószerkesztője.

VIZIBILNI

JUMURDZSÁK MÁSIK SZEME

Tanítói diplomát szerzett, bár magyar nyelvből professzora, Répássy János egyszer megbuktatta. „Fiam, tebelőled sohse lesz nagy ember, de a kenyeredet azért meg tudod keresni” – szolt a tanár úr útravalója. Gárdonyi Géza rövid néptanítóskodás után újságíró lett. Miután megcsömörlött a „skriblerségtől”, a talmi társasági élettől és rosszul sikerült házasságától, a befelé forduló, magányos és álmodozó Gárdonyi az írásnak szentelte magát. Pozitív hősei, kiszámítható jellemei és meglepő fordulat nélküli történetvezetése miatt Juhász Gyula „a magyar irodalom legkevésbé erotikus jelenségének” titulálta. Gárdonyi Géza szívéhez állítólag tényleg közelebb állt a pipázás, mint a szerelem. Egri remeteként, megrögzött hipochonderként katonás rendben élte az életét. A legenda szerint megesett, hogy egy nap alatt két novellát is postára adott. 1899-től folytatásokban, majd 1901-ben könyv alakban jelent meg az a regénye, amelyet élete főművének tartott: az Egri csillagok.

Gárdonyi Géza 150 éve született, ez alkalomból nemrég törökül is kiadták az Egri csillagokat (a cím törökül: Egri Yildizlari). Szederkényi Olga a fordítóval, Erdal Şalikogluval és Horváth Viktorral, az Európai Unió Irodalmi Díját elnyerő Török tükör című regény szerzőjével beszélgetett arról, mit gondolnak a törökök a magyarok nézőpontjáról és fordítva.

Szederkényi Olga: – Hogyan kerül egy isztambuli török orvos kezébe az Egri csillagok?

Erdal Şalikoglu: – Huszonegy évvel ezelőtt láttam a filmet és később, amikor már tudtam magyarul, apró részeket olvastam a könyvből, mert kíváncsi voltam egyes események és emberek bemutatására.

SZO: – Akkor kezdjük az elején: hogyan tanult meg magyarul?

ES: – Reumatológus vagyok, Budapesten szereztem szakképesítést. A fordításhoz a zenén keresztül vezetett az út. Talákoztam kedves barátommal, útitársammal, zenész kollégámmal, Kobzos Kiss Tamással. Számos alkalommal

Erdal Şalikoglu

közösen léptünk fel Magyarországon, Erdélyben és Törökországban. Általa kezdtem el megismerni a magyarságot és fellobbant a baráti tűz a szívemben. A história, a hit, a történelmi irodalom már gyermekkoromtól a kedvenceim voltak.

SZO: – Mi a véleménye a török szereplők, az Oszmán Birodalom tagjainak bemutatásáról az Egri csillagokban?

ES: – Nem vagyok szakember, de mondhatom, hogy ehhez a regényhez Gárdonyinak sok fantáziára volt szüksége. Nagyon röviden megjegyezném, hogy Szulejmán ábrázolása (amikor a szerájban találkoznak Török Bálinttal) nem helyes, mert a szultán komoly, sportos bajnok volt, mindig aktív, aki nem volt kimerült vagy beteg és csatában halt meg. Ez nem

csak egy vélemény: a nyugati és keleti kutatók többsége nem úgy ábrázolja Szulejmánt, mint Gárdonyi. A szpáhik (hűbéres lovaskatonák, földesurak) és a janicsárok (rab gyermekekből kiképzett, válogatott gyalogos katonák) bemutatása rendben van. Viszont Jumurdzsáknak tulajdonképpen inkább delinek (irreguláris katonai egység tagja) vagy akindzsinek (könnyűlovás; az oszmán sereg „szárguldó és égető” alakulatának tagja; a meghódítandó területre még a főserg benyomulása előtt tört be) kellett volna lennie, mint janicsárnak.

SZO: – A török hadviselés és életvitel bemutatása mennyire hiteles?

ES: – Ha elhiszünk mindent, ami a regényben van, akkor ez azt jelenti, hogy nagyon lebecsüljük, vagy túl könnyűnek számítjuk az egri ostromot és védelmet. Az Oszmán Birodalom sikere egyébként sohasem a sokaság eredménye volt.

SZO: – Miért gondolta, hogy 112 évvel a magyar megjelenés után jó lenne lefordítani törökre is az Egri csillagokat? Fontos az, hogy megismerjük egymás nézőpontját?

ES: – Miért ne? A török-magyar közös életünkről szól! Már lefordították majdnem húsz nyelvre, csak éppen törökre nem. Nem furcsa ez? Az emberiség száz évig elbírta ezt a furcsaságot, aztán én nem. A kérdés második része

nagyon fontos számomra, mert megmagyarázza az én szellemi és emberi (foglalkozásomon kívüli) feladatomban a gyökerét, lényegét. Ha valakit nem ismersz meg, akkor csak egy lehetőség áll előtted: a gyűlölet. Vagy gyűlölsz, vagy nem, de csak e kettő között választhatsz. A szeretetet nem választhatod. Ha már megismerted azt a valakit, akkor akár szeretheted is, vagy legalábbis van egy szeretethez vezető lehetőség. Ha akarsz, azt választod.

SZO: – Kik támogatták missziójában?

ES: – Tizenegy hónapig éjszakánként fordítottam. Szellemileg sok baráttól kaptam támogatást, anyagilag Fodor Pál turkológus, Hóvári János ankarai magyar nagykövet és Kiss Gábor isztambuli főkonzul nyújtott komoly segítséget. Külön köszönet jár Eva Aktürk nővéremnek. A fordításkor sok helyen olyan szavakat és kifejezéseket találtam, amelyek magyarázatát semmilyen szótárban nem leltem. Ilyenkor Eva nővérem szívből jövő segítségével támogatott a megoldásban.

SZO: – A törökök egyébként hogyan ítélik meg ezt a korszakot, I. Szulejmán birodalmának virágzását?

ES: – Sikerral telj időszaknak látják, amikor a törökség nyugat felé fordult. Szerintem a mai Török Köztársaság filozófiai és társadalmi alapjai közül sok ebben a korszakban gyökeredzik, amikor a törökök nyugaton éltek, és nemcsak tanítottak, hanem sok mindent meg is tanultak.

SZO: – Mi 150 évig éltünk társbérletben a törökökkel. Nekünk Mohács, Eger, Buda csatái nagy fordulópontokat jelentettek a történelemben. A török gyerekek mit tanulnak erről az iskolában?

ES: – Ne gondolja, hogy túl nagy jelentőséget tulajdonítanak neki. Ezek oszmán sikerek voltak, de nem a magyarok ellen, hanem inkább a keresztények, főleg az uralkodó nyugat, a németek elleni győzelmek voltak. Így tanulják ezeket. És azt, hogy a megszállt területeket igazságosan kormányozták.

Szederkényi Olga: – Önnek hogy tetszett az Egri csillagok?

Horváth Viktor: – Felső tagozatban olvastam először, aztán még felnőtt koromban is, tehát nyilván tetszett. De hát, ha nincs alternatíva, akkor az tetszik, ami van. Arra gondolok, hogy akkoriban csakis az Egri csillagokhoz hasonló világgépű történelmi regényekhez juthattunk hozzá, ez félelmetesen összeegyeztethető volt a létező szocializmussal. Ma már olyan érzés olvasni, mint a Timur és csapatát vagy a többi szovjet tézisregényt – kicsit vicces, kicsit hátborzongató. Alkalmazott művészet eszmék igazolásához.

SZO: – 2005-ben Gárdonyi könyve lett „A Nagy Könyv” felmérésen az ország legkedveltebb regénye. Ön szerint mi lehet az Egri csillagok sikerének titka?

HV: – Egyrészt a tradíció: nagy rá az esély, hogy a tanár feladja a maga régi kötelezőit. Másrészt a kultúránkban élő makacs hajlam arra, hogy bajaink okát magunkon kívül keressük; kényelmesebb azt hinni, hogy a törökök rosszak voltak, mi pedig a jók. Gárdonyi ezt kiszolgálta, és mi átörökítjük a gyerekeinkre. Én általános iskolások kezébe nem adnám, nagyobbakéba viszont annál inkább – jól be lehet rajta mutatni bizonyos jelenségeket.

SZO: – Miért gondolta, hogy érdemes megírni a törökkori Magyarországot, fordított szemszögből?

HV: – Mert ez játék, kaland, menekülés az itt és most elől, menekülés ön-

magam elől is, és mert mentális haszna van: kívül lehetek, és megláthatok olyat, amit belülről nem látok, tehát úgy menekülhetek, hogy közben mégis tetten érem magam – kíméletes leleplezés. Ezt persze csak a kérdése hozta ki belőlem, annak idején ilyesmikről fogalmam sem volt. És az is lehet, hogy most is csak vetitek. Mindenesetre ezt gondolom: ha valami nincs rendben velünk, külső szemmel kell néznünk magunkat – úgy az egyén, mint a nagyközösség szintjén.

SZO: – Egy kamasz fiút választott a Török tükör című regénye főhőséül...

HV: – A szerzőnek és az olvasónak is szimpatikusabb az ifjúkor ártatlansága, ugyanakkor a kamaszkor a szocializáció és a viharos érzelmek ideje, tehát kulcs-időszak. A kamasz a felnőttél tisztább szemmel látja a társadalmat.

SZO: – Hogyan térképezte fel az akkori állapotokat? Gárdonyi például Konstantinápolyba utazott anyagot gyűjteni. Aztán Egerben élt, remeteként, egy hangszigetelt házban, ahova a fény is csak a tetőn jutott be.

HV: – Nem tudtam külföldi helyszínekre utazni, hangszigetelt házam sem volt. Egy betontorony 13. emeletén laktam, ahonnan viszont elképesztő kilátás nyílt a Pécs melletti hegyekre, sőt tiszta időben a horvát határon túlra.

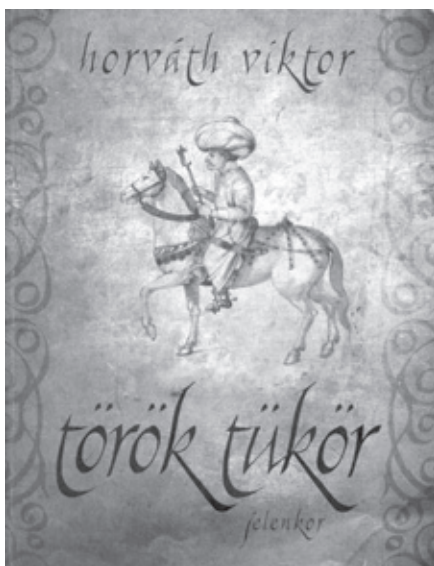
SZO: – Mennyire volt igazságos a török birodalom magyar tartományában az élet?

HV: – Annyira, mint a török hódítás előtti Magyarországon, illetve mint máshol. Máshogyan volt igazságos vagy igazságtalan: oszmán területeken a törvényeket felülírta a korrupció, magyar területen viszont éppúgy szenvedtek az emberek hatalmaskodástól, erőszaktól, mint az oszmánok érkezése előtt. A szultán birodalmában szó sem lehetett a vezetők egymással szembeni harcáról, ez biztonságot adott a parasztnak, a magyaroknál viszont egymás megtámadása normális volt, és ezt a köznép is megsínylette – a levéltáraink tele vannak a szomszéd embereinek legyilkolása, megerőszakolása, a birtok felgyújtása, kifosztása miatti perek nyomaival. Viszont egy-egy nagy oszmán hadjárat során valóban országrészek néptelenedtek el. De ha egy falu népe panaszos levelet küldött a szultánnak a szpáhijuk zsarnoksága miatt, a szpáhi megnézhetette magát: az állam a parasztnak gyarapodásában volt

Horváth Viktor

Fotó: RICK ZSÓFI

érdekelt, tehát a szultán védte őket. A helyzetről az is sokat elárul, hogy a határvidék falvait az oszmánok és a magyarok egyaránt adóztatták, és úgy tűnik, azok mégis fennmaradtak. Mélyen bent oszmán területen pedig egyes mezővárosokban (Tolna, Kecskemét) példátlan konjunktúra indult be; illetve komoly népességnövekedést okozott a királyi Magyarországról elűzött protestánsok betelepülése. Tehát igazságosnak nem nevezném az életet, olyan volt, amilyen lehetett: más. Az élet soha, sehol nem volt igazságos.

SZO: – Rácok, németek, olaszok, magyarok, törökök egyformán bűnösök és esendők a könyvében, mindenkinek van sötét oldala, legfeljebb valaki koszosabb, mocskosabb alkalomadtán, mint a másik...

HV: – Vagy akár tisztább és derekabb, mint a másik. Fontosnak éreztem, hogy felszabadítsam a történelemképzetünket – vagy legalább a magamét. Lehet, hogy kellemesebb ferdített valóságban élni, ahogy drogozni és inni is kellemes rövid távon, csak aztán csúnyán megfizetünk a narkózisért. De hogy bűnősként ábrázoltam volna mindenkit, azt nem hiszem – emberként. Egy kivétel azért van: a félszeműt játszásból meghagytam olyan színgonosznak, ahogy azt Gárdonyi Géza szerette.

SZO: – Több figurát beemelt az Egri csillagokból. Jumurdzsák és a gyűrűje ennyire megfogta?

HV: – Az arab, perzsa, oszmán, magyar és egyes nyugati szövegekéhez képest elenyésző az Egri csillagok hatása, csak hát feltűnő, mert azt jól ismerjük.

SZO: – A hadviselésen, mindennapi életen, adószedésen, evés-iváson túl a szerelem és az ahhoz való viszony is megjelenik a Török tükörben, akár csak az Egri csillagokban. Itt viszont a szerelem és a testiség ábrázolása jóval vaskosabb, mint Gárdonyi kacér romantikája.

HV: – Gárdonyitól kellene megkérdezni, hogy nála miért nem ilyen. Hiszen ezekkel a dolgokkal élünk.

SZO: – Árulja el, hogy ezt a veretes, tanulságokkal és Korán-idézetekkel tűzdelt nyelvezetet hogyan fejlesztette ilyen tökélyre?

HV: – Tökélynem mondanám. Ha olvasunk, megtanuljuk a nyelvet. Ez az Ezeregyéjszaka, a magyar és török történetírók, a magyar és török hivatalnokok levelezése, a defterek, a krónikás énekek és a Korán nyelvének szintézise – azt hiszem. Használtam régi közmondásgyűjteményeket is. Aztán amikor megvolt a nyelv, jócskán vissza kellett venni belőle, hogy a mai olvasó is élvezze, de meg kellett tartani belőle annyit, hogy még működjön az időgép.

SZO: – A könyvét lefordítják törökre. Ki szeretett bele?

HV: – Nem tudom. Amúgy találkoztam a budapesti török diaszpóra pár tagjával. Jó élmény volt, nekik tetszett.

SZO: – Regénye a vége felé közeledve egyre filozofikusabb hangvételű lesz. A világtól elvonult, magányos, öreg dervis, Ísza végül arra jut: „a két nagy könyv egymás nélkül mit sem ér”. Vagyis a Korán és a Biblia egyike sem létezhet a másik nélkül, a két könyv együtt alkot egészet. Mit jelent ez?

HV: – Némi szimbolikusság és didaktikus néptanítói igyekezet is van ebben: tiszteljük a másik igazságát, és ne képzeljük, hogy a mi igazságunk a teljesség. Amúgy valóban lenyűgöző a két szöveg eltérő természete. A Biblia döntően epikus, mesélő, kronologikus, a Korán pedig asszociatív és fragmentáltan áradó, mint egy nagy avantgárd költemény. A Biblia értelmes, a Korán érzelmes.

SZO: – Ezek után fogalmazhatunk úgy, hogy az Egri csillagok és a Török tükör együtt alkot egészet?

HV: – Nem. Az Egri csillagok bármilyen valóság helyett a 19. század nemzeti eszményeit vetíti rá a 16. századra. Dobóék nem értenék, mit akar tőlük Gárdonyi. A Török tükör pedig szeretné azt hinni, hogy ő adja a valóságot, de őt nyilván a mai optikánk, az én optikám befolyásolta – bárhogy is igyekeztem a forrásokból összerakni a mozaikot.

SZO: – Mi ebből a tanulság?

HV: – Alláh makacsabb a valóságnál!

Szederkényi Olga Jogászként végzett, 15 éve újságíróként dolgozik. Évekig a Magyar Televízió brüsszeli tudósítója volt, majd a Magyar Rádió külpolitikai riportere lett.

HOLLAMVE RÉS

Darida Benedek

TALAJGYALU

(félszáz éves Kurt Vonnegut Macskabölcseje)

Mit gondolnak, tudnának tiszta szívből röhögni egy szőnyegbombázáson? Kérem, ne kapkodjanak a válasszal – amíg töprengenek, visszaugrunk az időben úgy fél évszázadot.

1963-ban járunk, a hidegháború kellős közepén. Az előző év végén robbant ki a két aktuális szuperhatalom, az Amerikai Egyesült Államok és a Szovjetunió egyik legveszélyesebb konfliktusa. Egészen rövid történelemlecke: a fegyverkezési verseny részeként 1962-ben a szovjetek öt közepes hatósugarú rakétaezredet, illetve négy gépesített lövészezredet telepítettek az USA közvetlen szomszédságába, az akkor már három éve a Fidel Castro-féle kommunista rezsim uralma alatt álló Kubába.

Nem tartozik szorosan a tárgyunkhoz, hogyan leleplezték az akciót az amerikaiak egy kémrepülőgép fotói alapján, majd októberben miként kényszerítették két hét alatt visszavonulása a Szovjetuniót. A lényeg röviden, hogy komoly szakértők egybehangzó véleménye szerint soha nem került még ilyen közel a homo sapiens ahhoz, hogy egy önfelelt bombázással atomhalálra ítélje magát. A rakétaválság akkor fejeződött be végérvényesen, amikor John F. Kennedy amerikai elnök 1962. november 20-án feloldotta Kuba karanténját. Történelem békaperspektívából: ugyanezen a napon kezdődött a Magyar Szocialista Munkáspárt VIII. kongresszusa, ekkor hangzott el Kádár János legendássá lett bon motja: „Aki nincs ellenünk, az velünk van.” Nem csak az USA-ban zajlott ám az élet...

Tehát 1963-at írunk, ekkor jelenik meg Kurt Vonnegut negyedik regénye, melynek története – mit tesz Isten! – az atombomba egyik (fiktív) atyja, egy bizonyos Felix Hoenecker, illetve e tudós szuperjég nevű találmánya körül forog, amelynek segítségével villámgyorsan meg lehet szabadítani fajunktól a Föld nevű bolygót.

Vessünk egy pillantást az ekkor 41 éves mesterre! Nem célunk megírni Vonnegut komplett életrajzát 1922-es indianapolisi születésétől a második világháborús önkéntes katonai szolgálatán át 2007-es New York-i haláláig. Most talán elég csak annyit leszögezni, a *Macskabölcse* megjelenésekor nagyjából emberírói pályájának felénél tart. Eddigre már megjárta a betűvetés mélyebb bugyrait: tizenéves korában riportokat készített iskolai lapjukba, ahol aztán rovatvezető, majd szerkesztő lesz. Érettségi után az ithacai Cornell Egyetem újságjában hegyezi a

ceruzáját, a világháborúból visszatérve pedig a Chicagói Egyetem antropológia szakos hallgatójaként mint félállású bűnügyi tudósító tesz szert némi mellékesre. Majd egy kisebb törés következik – diplomamunkáját nem fogadják el, az ifjú Kurt pedig 25 évesen azon kapja magát, hogy szépreményű egyetemi polgárból, fiatal újságírótitánból a General Electric schenecdatyi kutatólaboratóriuma reklám- és propagandaosztályának munkatársává avanszál, ahol reklámszövegeket körmöl, illetve közönségszolgálati levelezőként szorgoskodik.

Alig valószínű, hogy Vonnegut a PR-szakértők Einsteinje, a közönséglevelezés Goethéje óhajtott volna lenni. Ellenben 1947-ben a magáén kívül még két ember kenyerét kell megkeresnie: ekkor születik első gyermeke fiatalkori szerelmével, Jane Marie Coxszal kötött házasságából. Hogy a GE végül elvesztett egy remek munkatársat (az amerikai és a világirodalom viszont nyert egy kultúrót), az többek között annak köszönhető, hogy Vonnegut szabadidejében hangyaszorgalommal ír és küldözget tudományos-fantasztikus elbeszéléseket különböző folyóiratoknak.

1950 jelentős fordulópont írónk életében, ebben az évben három novelláját is eladja. Azt nem állítanánk, hogy az ekkoriban született írásai az életmű legfajsúlyosabb darabjai, de az bizonyos, hogy a honoráriummal a zsebében Vonnegut eldönti: ettől fogva végleg az írásnak (és az írásból) él. Felmond a GENél, a következő tizenegy évben megjelenik számos elbeszélése, az első három regénye (*Gépzongora*, *A Titán szirénjei*, *Éj anyánk*), de az igazi siker még várat magára. Szerzőnk az írás mellett időnként még kénytelen tanárkodni, és továbbra is írogat még reklámszlogeneket. (Ha már Vonnegut mellékállásait katalogizáljuk, szögezzük le, hogy az egyik legviccesebb Vonnegut-novellát az élet írta. A saját bevallása szerint súlyos gépromboló hajlamokkal rendelkező, megrögzötten modernizáció- és technikaellenes, a kőolajra épülő közlekedést tiszta szívből, őszintén és lelkesen gyűlölő író egy ideig egy autókereskedés tulajdonosaként és vezetőjeként működik a Massachusetts állambeli West Barnstableben. A Saab Cape Cod nevezetű üzletben szerzett tapasztalatairól így ír utolsó befejezett kötetében, *A hazátlan ember* című esszégyűjteményben: „A Saab akkoriban svéd autó volt, mint ahogy ma is az, és azt hiszem, autókereskedőként tanúsított kudarcom magyarázatul szolgál arra, ami egyébként megfejtethetlen rejtély lenne: miért nem adtak nekem a svédek irodalmi Nobel-díjat. Egy régi norvég közmondás: *A svédek farka rövid, de az emlékezetük hosszú.*” [Békési József fordítása.] Akkor talán ennyit a gépjármű-forgalmazás és a skandináv irodalompolitika korábban föltáratlan összefüggéseiről.)

Vissza ismét 1963-hoz és a *Macskabölcshöz*: szerzőnk ennek a kötetnek köszönheti írói ismertségét (eleinte főként egyetemi berkekben és underground

körökben), a könyv *Az ötös számú vágóhíd* és a *Bajnokok reggelije* mellett dobogós helyen szerepel a legismertebb és legtöbb nyelvre fordított Vonnegut-művek toplistáján. Népszerűsége a mai napig töretlen, rajongóinak számát megbecsülni is nehéz, a könyvet a születése óta eltelt évtizedekben már ronggyá idézték.

Hogy miért szól ma is akkorát a regény, azt nehéz lenne pontosan megragadni. Ha egészen kurtán akarjuk összefoglalni a sztoriját, akkor mindössze annyi történik, hogy a már emlegetett Felix Hoenikker, a játékmániás szobatudós mintegy tréfából feltalálja a jég egy olyan változatát, amely képes szempillantásnyi idő alatt fagyos sárgolyóvá változtatni planétánkat. Hoenikker halála után a veszélyes holmi testi-lelki torzszülött gyermekeihez kerül, akik eljuttatják azt San Lorenzo kitalált szigetére. Ez a kicsiny államocská egyébként a világirodalom egyik legbeteggebb utópiájának helyszíne, lakói egyrészt totális diktatúrában élnek, ezzel párhuzamosan pedig a csudaszép hazugságokat, többek között az emberek feltétlen testvériségét hirdető vallást, a bokononizmust gyakorolják. A happy end pedig úgy néz ki, hogy a szuperjég elszabadul, a Kék Bolygó pedig megy a levesbe. Nagyjából ennyi.

Vegyük ehhez még hozzá, hogy a *Macskabölcshő* karakterei egytől egyik azt példázzák, milyen reménytelen teremtés az emberi fajzat, hogy sárkányfogvetemény vagyunk, és nincsen remény, nincsen remény. A tudósok? Morális analfabéták, a saját világukba zárkózó erkölcsi csecsemők, akik tetteik legközvetlenebb következményeit sem képesek megbecsülni. A művészek? Nihilista állatkínzók, mint Sherman Krebbs, az Azonnali Atomháborút Követelő Költők és Festők országos elnöke, melleleg gyakorló macskagyilkos. Esetleg szerencsétlen álintellektüelek, akár Hoenikker törpe fia, a fekete, kicsi, varacskos és értelmetlen festményeket pingáló Pici Newt. Na és a híres amerikai demokraták, a szabadság bajnokai? Ők bizony a legsötétebb önkényuralommal is lepaktálnak, ha cserébe kapnak néhány nyomorult bérrabszolgát az új bicikligyárunkba.

Nem folytatjuk, inkább idézzük a bokononisták alapművének Tizennegyedik Könyvét. Címe így szól: „Mit remélhet a Földön az emberiség számára a gondolkodó ember az elmúlt évmilliók tapasztalatai alapján?” Vonnegut szerint a fejezetet hamar el lehet olvasni, egy szóból és egy pontból áll. Így hangzik: „Semmit”.

Talán csak egyetlen olyan figurája létezik a világirodalomnak, aki ennyire sötétén látja az emberiséget, foglalkozására nézve anglikán lelkész, egy bizonyos Jonathan Swift nevezetű angol úriember, a *Gulliver utazásai* szerzője. Egyébként Swift még Vonnegutnál is tovább ment, hiszen bár Isten igéjének fizetett hirdetője, egyáltalán nem rejt véka alá, mit gondol a Teremtőről – elég ezzel kapcsolatban elolvasni azokat a passzusokat, ahol Gulliver liliputi lakáskörülményeiről számol be. A törpék ugyanis egy üres katedrálisban szállásolták el a nagyra nőtt

vendéget, aki Swift úr szerint az istenházában szabadult meg teste egynémely kellemetlen tehertételétől. Ehhez még vegyük hozzá, hogy Gulliver egy alkalommal a *glimigrin* nevű, veseműködést serkentő bor fogyasztása után bőséges kvantumokban előbuzgó vizeletével oltotta el a lángra kapott uralkodói palotát – és máris új értelmet nyer a jámbor mondás, miszerint meg kell adnunk a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami az Istené.

És Vonnegutra is igaz, amit Swift kapcsán állapított meg Szerb Antal: amikor olvassuk őket, kicsit szégyenkezünk amiatt, hogy embernek születünk.

A csoda, az igazi varázslat, hogy mindennek ellenére a *Macskabölcső*, meg úgy általában a vonneguti életmű korántsem halálhörgés és siralom. Sírunk, csuklunk, a térdünket verjük a röhögéstől olvasás közben. Most nyilván értekezni kellene szerzőnk híres fekete humoráról. De először is szögezzük le, Vonnegut humora nem egyszerűen fekete, hanem annak is valami egészen sötét árnyalata, leginkább talán alvadtvér-sötétségű. Másrészt elemzés, analízis, konstruálás és dekonstruálás helyett inkább álljon itt egy rövidke epizód a regényből. Az egyik mellékszereplő, Julian Castle, egy amerikai cukormilliárdos negyvenéves korában Albert Schweitzer példájára ingyenkórházat alapít a San Lorenzó-i őserdőben, a Remény és Irgalom Házát. Egyszer egy hajótörés következtében bubópestissel fertőzött patkányok kerülnek a szigetre, kitör a járvány. Hullanak az emberek, a kórház körül akkora halomban fekszenek a holttestek, hogy a talajgyalu elakad, amikor a tömegsírba akarja söpörni őket. Egy álmatlan éjszakán Castle tizenöt éves fiacskája is fennmarad, hogy segítsen az apjának, de már alig találunk élő embert, akivel kezdenének valamit. És a milliárdosból lett jótévő egyszer csak elröhögi magát. Áll kinn az éjszakában, a zseblámpa fényét jártatja a hullahalmokon, és röhög. Majd a gyerek fejére teszi a kezét, és csak annyit mond: „Fiam, ez egyszer mind a tiéd lesz.”

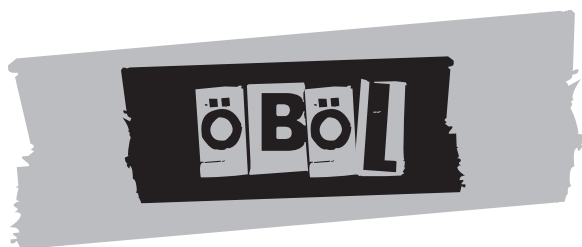
Így megy ez. Vonnegut egyébként azt írja, megint csak *A hazátlan emberben*, hogy a totális katasztrófák általában mulatságosak. Ahogy arra Voltaire már rámutatott, például a lisszaboni földrengés az vicces. (Emlékszünk, ez a természeti csapás ihlette a francia író *Candide* megírására.) Vonnegut arról is beszámol, hogy a világháborúban szőnyegbombázással elpusztított Drezda látványára az első reakciója a nevetés volt – így próbált a lelke kicsit megkönnyebbülni. Ezért alapoz a vicc mindig a félelemre, mondja Vonnegut, és ezért lehet a félelmeinket viccel enyhíteni.

És akkor a végére egy egészen rövid, ám annál szubjektívebb megemlékezés a honi *Macskabölcső*-receptió egy viszonylag kevésbé ismert fejezetéről. Nekem valamikor a nyolcvanas évek legelején került a kezembe a könyv. Az Európánál

megjelent első magyar kiadásról van szó, a kötetet Réber László zseniális rajzai illusztrálták. Hogy miként került hozzám, azt tökéletes homály fedi. A legvalószínűbb, hogy ajándékba kaphattam valamelyik felületes rokontól tizedik vagy tizenegyedik születésnapomra, talán a Réber-illusztrációk meg a játékos cím tévesztette meg az illetőt (akkoriban sok gyerekkönyvet díszítettek Réber László rajzai, például Janikovszky Éva, Lázár Ervin vagy Gerald Durrell köteteit). Egy pár évig pihent a fiókomban, belelapozgattam néha, és persze nem tudtam vele mit kezdeni. Aztán valamikor a gimnázium elején újra elővettem, és akkor már nem tudtam letenni. Az azóta tönkreolvasott, celluxszal többszörösen reparált gerincű példány most is itt figyel a polcon. A születése óta eltelt fél évszázad, az akkor érvényes világpolitikai felállás érvényét veszttette, de a regény még mindig működik, még mindig segít a léleknek kicsit megkönnyebbülni.

Talajgyalu legyenek, ha nem ezt hívják nagy könyvnek.

Darida Benedek (Szentés, 1970) szabadúszó újságíró, szerkesztő és olvasó.
Eddig 2 x 1/2 prózakötete jelent meg.

Fotó: HEVÍZ

Cserna-Szabó András

FEHÉR HOLLÓ

(laudáció)

Valahogy úgy alakult, hogy miközben manapság mindenki regényt ír, alig vannak már valódi regényírók. Regényt ír a költő, a novellista, a tárcista, a kritikus, az irodalomtörténész. Az újságíró, a tévés, a színész, a szakács, a popsztár, az élsportoló, a modell. Meg a postás, a rendőr, a villanyszerelő, a szomszéd, a gázos és a díjbeszedő, a handlér, a szódás és a képkereskedő, a házmester, a fia és a kéményseprő. De ha körbepillantunk, alig látunk igazi regényírókat. Talán egy kezünkön meg tudjuk számolni őket. Ilyen par excellence regényíró Fehér Béla. Fehér holló. Jókai Mór unokája. Arra született, hogy regényeket írjon. Egyiket a másik után. Boldog ember, hiszen azt csinálja, amire született. Regényeket ír, egyiket a másik után.

Fehér Béla nem tartozik semmilyen kaszthoz, csoporthoz, oldalhoz, irányzathoz, nemzedékhez. Csak saját magához tartozik. Így aztán némiképp irodalmon kívüli irodalmi jelenség. A főtí remete. Télen. Mert nyáron sajkodi remete. Regényeiben varázslatos és utánozhatatlan világot épít. Elég csak egyetlen könyvét elolvasnunk, utána már egy bekezdés után tudni fogjuk, ezt senki más nem írhatta, csakis a Fehér Béla.

Mert különös regényeket ír. Nem posztmodern, nem mágikus realista, nem történetelvű, nem ponyva, nem karkai, nem kaland, nem örkényi, nem szoció, nem történelmi, nem mese, nem satöbbi. De talán mindegyik egyszerre. Valami olyan speciálisan fehérbéla regénykocktelt kevert ki több évtized alatt, aminek a pontos receptjét csak ő ismeri, vagy még ő sem. Szárnyaló, sokszor abszurdba hajló fantázia, hihetetlenül könnyed közlekedés a valóság és a képzelet között, sziporkázó szellemesség, nyelvi tűzijáték, pontos történelmi díszletek, meseszerű cselekményszövés, váratlan fordulatok, ódon ízek és még sokáig lehetne sorolni a fehérbéla regénykellékeket, de azt hiszem, nem jutnánk közelebb a titokhoz.

A titok az, hogy miért működik ez a regénygépezet. Mert hát működik, mi az hogy, nagyon is. De a titoknak nincsen megfejtése. Ezért titok. Mert nem elég a tehetség, a szorgalom, a szakmai profizmus. Nem elég jó regényt írni, jól szerkeszteni, nyelvileg megoldani. Nem elég a jó cselekmény, a pontos lélekábrázolás, a hiteles korfestés. Nem elég a briliáns humor, a bölcs melankólia, a szárnyaló képzelet. Nem elég bűn és bűnhődés, háború és béke, ármány és szerelem, utas és holdvilág. Nem elég felhőre ülni és onnan szétnézni. Nem elég pokolra menni és nem elég visszajönni onnan. Ez még mind nem elég. Ha nincs benne

a könyvben az a megmagyarázhatatlan adalék, amire nincs szó, mert nem tudjuk, mi az, szóval, ha ez a nevenincs hozzávaló hiányzik, akkor az egésznet megette a fene. És a legsúlyosabb az egészben, hogy ezt a nevenincset nem az író csempészi bele a könyvbe (angyal? ördög?), vagy, ha mégis az író teszi bele, akkor nem tudatosan. Ha nagyon nevet akarunk adni a nevenincsnek, pontatlan nevekkel körbelőhetjük: zseni, tűz, dög, lélek, Isten, zene stb. Márai Krúdynál titokzatos áramnak hívja. Ugye, hogy nincs neve!

De azért mi most – az egyszerűség kedvéért – hívjuk dögnek. Fehér Béla regényeiben ott van a dög. Mondhatni tehát: dögös regények.

Illendő néhány szót szólnunk a regényíró mestereiről is. Jókai Mór elsősorban, akitől mesélni tanult. Örkény István, akitől abszurdot. Verne Gyula, akitől kalandot. Rejtő Jenő, akitől humort. De P. Howardtól azt is elleste, hogy minden igazi nevetés mélyén ott ül a gyönyörű bánat, aki nem bánatból nevet, nem nevet igazán. Krúdy Gyulától ízeket és nyelvmuzsikát lesett el, Mikszáth Kálmántól sorsot és csodát, Szomory Dezsőtől karácsonyfaként túldíszített mondatokat. Ezek a régi mesterek mind ott állnak Fehér Béla prózája mögött, és drukkolnak neki, hogy a kései kollégának megint ott legyen a dög az új könyvében is.

Fehér Béla vérbeli regényíró saját regényvilággal. De néha kirándul azért más műfajokba is. Gasztronómiatörténeti kutatásai többet érnek, mint a tudós szakma összes erőfeszítései. Egypercesei, tárcái a műfaj gyöngyszemei.

A Hévíz folyóirat olvasói szerencsések. Ismerhetik a gasztroesszéista Fehér Bélát (dödölle, balatoni halászlé) és a pompás, abszurd humorú egyperceseket író Fehér Bélát is.

Az első ízben kiosztott Hévíz Irodalmi Díj a legjobb helyre került. Gratulálok Hévíz városának a kitűnő döntésért, és Fehér Béla írónak, a méltó díjazottnak.

A hévízi Festetics Művelődési Központ Muzeális Gyűjteménye novellairó versenyt hirdetett. A novellát június 23-án a helyszínen, az ott megadott témáról, egy előre meghatározott mondat írásműbe építésével kellett megírni. A zsűri tagjai voltak: Óry Rózsa, Antal Anita, dr. Szántó Endre. Alább a győztes pályamunkát olvashatják.

Benák Krisztián

ANYASZÜLTEN

Úgy döntöttem, nyaralni fogok. Az nem lehet, hogy állandóan csak a munkának éljek, és soha semmi kikapcsolódás. Persze, a fiúkkal lemegyünk időnként sörözni, csocsózni, de így nem fogok sose megnősülni. Mondta is az anyám, hogy fiam, te mamlaszként fogod végezni. Két éve ment el – Isten nyugosztalja –, itt maradtam a lakásban, gondozom a macskáit és a növényeit. Csak még csajom nem volt sose. Egyszer adtam fel egy hirdetést, jöttek is rá jelentkezők, de valahogy nem jött össze. Nem nagyon voltak csinosak. Aki meg tetszett volna, rámenős volt. Már az ötödik alkalommal le akart velem feküdni. Mondta is édesanyám, hogy csak a pénzemre utaznak. Mert jól keresek és saját lakásom van a Vérmezőn. Vagyis akkor még ő is itt lakott, de már a nevemre volt írva a lakás. Minden nő csak ezt akarja. A pénzt. Ő csak tudja, higgyem el neki. Ő is az apám pénzébe szeretett bele.

Anyuka egy mártír volt. Apám után soha nem volt másik férfi az életében, csak én. De magamra hagyott. Nőt kell keresnem! Ezért megyek nyaralni. Fürdőhelyre! A könyvekben azt olvastam, hogy a fürdőhelyeken könnyen lehet elvált nőkkel ismerkedni. Ott nem ismer senki, nem tudják, hogy optikusként saját boltom van, ahol én vagyok az orvos is. Nem a pénzemért fognak megszeretni, hanem a stílusomért. A nagyi is rendszeresen járt Hévízre. A gerincével volt valami baj, azt kezelte. Úgy látszik ez családi vonás. Apám se volt egy gerinces ember. Öt évig csalta az anyámat. Amikor rajtakaptam (előbb jöttem haza a gimnáziumból), elviharzott a nővel, akire csak a kabátját terítette rá. Az ajtóban megállt és annyit mondott: A látszat ellenem szól. Többet nem láttam. A sofőrjét küldte el a holmijáért. Mondjuk, a lakást meghagyta nekünk, meg fizetett is rendszeresen. Szegény anyám minden este sírt a konyhában a likőrösüveg fölött. Amikor végeztem az egyetemem, egy Ome-

Cserna-Szabó András (Szentes, 1974) író, a Hévíz folyóirat szerkesztője.
A laudáció elhangzott június 4-én Hévízen,
a Hévíz Irodalmi Díj első díjátadóján.

ga órát kaptam, meg egy optikát, tőlünk két utcányira. Délben anyám behozta az ebédet, és csendben végignézte, ahogy eszem. Sokszor mondta, milyen kifinomult a stílusom. Ezért szeretnek a kuncsaftok. Nem is értem, hogy a nők ezt miért nem vették eddig észre. De most másképp lesz!

Lemegyek Hévízre, és becsajozok. Amióta egyedül vagyok, futár hozza az ebédet. Nem főznek olyan jól, de csinos a kiszállító. Emese. Gyönyörű nagy mellei vannak, és a pólója szinte teljesen kivágott. Van egy tetkója a bal mellén, de az csak ritkán látható. Egészen még sosem láttam a mintát. Egy év után kérdeztem meg a nevét. Mosolygott, ráírta a blokkra, és közben azt mondta, ő az ősa – vagy valami ilyesmit. De most itt hagyom Emesét, megyek nyaralni. Nem volt könnyű kiválasztani a szállodát. A legjobbnak ígérkezővel az a baj, hogy mindent magában foglal. Ki se kell menni az épületből. De én ki akarok menni. Élni akarok! Péntek este érkezem, és hétfőig maradok. A hétfő mindig szünnap szokott lenni. Pénteken már délben be fogok zárni. Sose volt még ilyen, de talán megértik a vevőim. Busszal megyek, nehogy feltörjék az autót az utcán. A buszhoz a pénztáros Marika visz ki. Őt is hamarabb hazaengedtem pénteken, de cserébe megkértem, hogy vigyen ki a Népligetbe. Majd hozok neki valami vásárfiát.

A busz légkondicionált járat és még wifi is van rajta, így egész úton építhetem a városomat. Épp egy nagy háború után voltam, amit megnyertem, rengeteg pénzem van most, kár lenne elveszteni, amíg nem leszek on-line. Rábíztam Sanyikára, hogy tartson mindent rendben. Beléphet az én azonosítómmal (majd utána megváltoztatom), ha pedig külső támadás érkezik, azonnal telefonáljon. Remélem, nem szúrja el! A hévízi buszpályaudvarnál beszálltam egy taxiba. Elkértem a sofőr névjegykártyáját, mondtam, szeretném még a segítségét kérni az elkövetkező napokban. A szállás is megfelelő. Franciaágy van a szoba közepén. Felvettem a fürdőalsómat és lementem a tóra. A meleg vízbe. Állítólag növeli az ember férfiaságát. Még jól jöhet, ha sikeres lesz a hétvége. Ha összejön egy igazi nő, majd minden évben visszajárunk ide. Szeretnék egy fiút. Akinek átadhatom az üzletet. Aki továbbviszi a Réthelyi nevet. Megváltoztattam a vezetéknevemet, az anyámét vettem fel a válás után. Ki akar Szabó lenni, ha lehet Réthelyi is?

Írány a tó. Csobbanok. A víz túl meleg. A tavirózsák szépen elrendezve a tavon. Ott úsztam mellettük, de nem tekeredtek rám. Mintha a paradicsomban lebegtem volna. De csinos elvált nőt nem láttam. Oroszokat, kínaiakat, németeket igen, de magyar szót alig hallottam. Aki pedig magyar volt, mind a férjével, gyerekével volt itt. Nem baj, majd este. A szauna után megéheztem. A vendéglőben szarvashúst rendeltem barnamártással, és egy üveg vörösbort. Szólt az élő

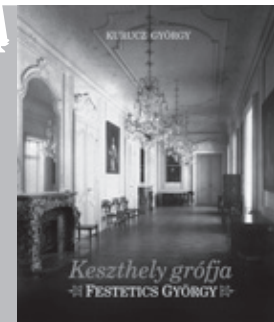
zene, jó a hangulat. Az egyik asztalnál két 35 körüli hölgy ült. Néztam őket. Csinosak voltak. Az egyik zöld, feszülő blúz, fehér szoknya és magas sarkú cipő. Észrevették, hogy figyelem őket és rám nevettek. A pincérel küldtettem nekik egy-egy pohár pezsgőt. Elfogadták. Utána táncolni kezdtek. Előttem. Mindig zavart, amikor két nő egymással táncol. Izzadni kezdek tőle. Szerencsére kihozták a szarvast. Belefordultam a tálba, hogy ne lássam a lányokat. Mire végeztem a vacsorával, már nem voltak ott. Akik ennyire türelmetlenek, azokért nem is kár. Megittam az egész üveg bort.

Záráskor megkérdeztem a pincért, hova lehet ilyenkor menni szórakozni. Megvonta a vállát. Egy kávézót ajánlott, ami hazafelé útba esett. Benéztem. Széles bor- és süteménykínálat mellett remek koktélok. Nem emlékszem, hány koktélt sikerült végül innom. A taxisom vitt haza. Másnap délben keltem.

Nyaralok – mondtam magamnak. Ebbe simán belefér, hogy nem kelek korán. A szálloda éttermében ebédeltem, és újra lementem a tóra. A masszázstól újjászülettem. Éreztem, a mai nap sokkal sikeresebb lesz. A masször elmondta, hogy ha csinos lányokat akarok látni, menjek át Keszthelyre. Átmentem. A parton tényleg hemzsegték a fiatal csinos lányok. Sajnos mindenki párral hemzsegett. Senkit sem érdekelt a frissen vasalt Armani ingem és az anyukámtól kapott Omega óráim. Kipróbáltam a dodzsetet, voltam a diszkóban és hajnali háromkor hívtam a taxit. Ugyanazt a számot hívtam, de most egy fiatalabb sofőr jött. Elpanaszoltam neki a bajomat. Azt mondta, hogy tudna rajtam segíteni. Közben Sanyika SMS-t írt, hogy megtámadtak. Ez nem az én napom.

Reggel a szállás free wifijét használva a tegnapi támadást visszavertem, szövetséget kötöttem, és növeltem a pozíciómat. Hívtam a taxis fiatalembert, aki emlékezett rám. Nem vitt túl messzire, de igaza volt. Szébbnél szebb lányok táncoltak előttem. Meztelenül. Mindegyik arra várt, hogy az enyém legyen. A mamának igaza volt, a nőknek csak a pénzem kell. A mamának mindig igaza van, de már nem érdekel.

Felejthetetlen élményekkel térek haza. Férfiként. Azt hiszem, megkérem a pénztáros Marika kezét. Ide viszont nélküle fogok visszatérni. Mert megtetszett a fürdővárosi élet. Még talán oroszul is megtanulok.

Ismerjük azt a szép, állítólag kínai eredetű mondást, hogy „Ültess egy fát, nemzz egy gyermeket, írd egy könyvet és nem éltél hiába”. Ha majd ültettek fát, az diófa lesz, vagy tán mandula, gyermekből többet is magaménak mondhatok, igaz, nem mint nemző, hanem mint anya. Könyvem is van már, de amikor erre a mondanásra gondolok, akkor az a bizonyos megírandó könyv egy olyan alapos, gyönyörű és egyedülálló munkaként jelenik meg elvárásomban, mint Kurucz György mo-

nográfiája Festetics Györgyről, Keszthely grófjáról. A főnemesi család kastélya nevezetes turistalátványosság, és valószínűleg a Georgikon alapítójaként is sokan ismerik a grófi család György nevű fiát. De azt, hogyan vált a 18. század második felében született, katonai pályára készülő, kiemelkedően művelt nemesi család sarjából a Dunántúli felsőoktatási intézményének alapítója, talán kevesebben tudják.

Festetics György apja, Pál, akinek már apja is egyetemi szintű neveltetésben részesült, Keszthelyen gimnáziumot alapított, tehát a közjőért való cselekvés szándékát a családi fészekből hozta magával az elsőszülött fiú, György. Tanára a piarista Nagy Jeromos volt, akinek munkájához olyan könyvtár állt rendelkezésére, melyben Descartes, Montesquieu, Rousseau, Voltaire és Hume munkái mellett Corneille és Molière műveit is eredetiben olvashatta a franciául, angolul, németül és latinul is tudó György. És annak ellenére, hogy ma is látható a Don Quijote száz évvel korábban kiadott példánya a kastély könyvtárában, a fiatal gróf és az apja közötti tisztelettel levelezés alapvetően magyarul folyt.

Harminchat évesen György kilép a hadsereg kötelékéből, mert az országgyűlésnek benyújtott, önálló magyar hadsereget megalapozó folyamodványa miatt retorziók érték, így Milánóból hazatér Keszthelyre, ahol a birtokait terhelő hatalmas adósságokon és a vidéki nemesség egyszerű örömein kívül nem sok minden várta. Mégis már ekkor, 1791-ben meghozott olyan döntéseket és kezdett meg egy olyan életpályát, mely megváltoztatta generációk gondolkodását és sorsát. Kockázatos gazdasági manőverbe kezdett, és az Althan grófi családtól megvásárolta 1 600 000 Ft-ért a muraközi uradalmat, mely korábban a Zrínyi család birtokában volt egyébként. Azonban nem állt rendelkezésére a teljes ösz-

szeg, így zalai birtokaira táblázták a vételár hiányzó részét, nagyjából az egyharmadát. Hogy ez mekkora pénznek számított, jól mutatja, hogy egy 8000 Ft-os adósságért már érdemesnek tartotta pert indítani egy bizonyos Vécsey Siegbert altábornagy ellen, kinek még 1788-ban adott kölcsön, de aki mikor látta, hogy Festetics kilép a hadsereg kötelékei közül, „megfeledkezett a kamatfizetéséről”. Az új uradalmak megvételéig Festetics maga tartotta számon birtokai ki- és bevételeit, de egy számadója tanácsára alkalmazta Nagyváthy Jánost a Festetics Directionnak elnevezett központi igazgatási testület élén, akinek komoly gazdasági szaktudása segítségével gondolta újra birtokai gazdálkodását.

Romantikusan az a kép él a magyar nemességről, hogy lovaglól, párbajozó, bálozó, színházba járó kiváltságosok, de Kurucz György könyve rávilágít arra, hogy a nemességtől Mária Terézia nemcsak hűséget és a nemesi életforma protokollját várta el, hanem önnön uralkodásának példája alapján tanulást, szakértelmet és javaikkal való bölcs sáfárkodást. És hát hol máshol tanult volna Festetics György, mint a bécsi Collegium Theresianumban.

Kurucz György könyve logikusan felépített, átlátható szerkezetű munka, melynek egyenletes, világos stílusa és alaposága nem hat az olvasmányosság ellen. Képanyaga rendkívül gazdag: festmények színes reprodukciói, korabeli térképek, alaprajzok, könyvborítók és a tárgyi környezet számos apró részlete összességéből már az illusztrációk alapján is képet kapunk a történelmi korszak egészéről. A szerző húsz éven át dolgozott a könyvön, mely a belefektetett munkán túl egy prózai okból tud ilyen részletes és átfogó képet adni a 18-19. század fordulójáról: a magyar főúri családok közül a legteljesebben a Festetics család levéltára és könyvtára maradt meg.

A Függelékben jó néhány magyar és német nyelvű forrást találunk a Festetics család, elsősorban György magánéletével, illetve iskolaalapítási tevékenységével kapcsolatban. Ezek közül az egyik legérdekesebb Festetics György és Sallér Judit 1805-ben kelt válási egyezménye, melynek első bekezdésében leszögeztetik: „...ez a gyermekeinknek legkevesebb kárával, a külső illendőséggel, és tisztességgel megeshessen...”.

Festetics György jóval többet tett egy könyv megírásánál: Magyarország szellemi és gazdasági fellendüléséért küzdve élte életét, de bár megírta volna élete regényét napló formájában, hiszen ez az egyetlen forrás, ez az egyetlen nézőpont, mely hiányzik a közjó eszméjéért élő főnemes törekvéseinek és sorának megértéséhez.

